

Lähisuhdeväkivalta 2021

Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on edelleen naisia tai tyttöjä, seksuaaliväkivallan uhreilla usein myös aiempia väkivaltakokemuksia

PÄÄLÖYDÖKSET

- Viranomaisten tietoon tullut ai-kuisiin kohdistuva lähisuhdevä-kivallan määrä laski hieman vuo-teen 2020 verrattuna. Alaikäisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan määrä puolestaan kasvoi.
- Kansallisen rikosuhritutkimuk-sen mukaan vuonna 2021 noin kuusi prosenttia naisista ja kolme prosenttia miehistä il-moitti kokeneensa uhkailua tai väkivaltaa nykyisen tai entisen parisuhdekumppaninsa taholta.
- Lähisuhdeväkivaltaan tarkoitet-tujen erityispalvelujen kuten tur-vakotien ja MARAK-työryhmien asiakasmäärät laskivat vuonna 2021. Tämän on arveltu johtu-neen ainakin osittain koronaepi-demiasta (katso [Koronaepide-mian vaikutukset lähisuhdeväki-vallan kokemuksiin ja palvelui-den käyttöön \(KOVÄ\) tutkimus-hankkeen julkaisut](#)).
- Kaikissa SERI-tukikeskuksissa tu-kikeskuksissa asiakasmäärät ovat nousseet vuosittain. Ko-ronaepidemian aikana kävijä-määrien kasvu tasaantui tiukim-pina rajoituskuukausina.
- SERI-tukikeskusten asiakkaista yli puolella on aiempia väkivalta-kokemuksia.

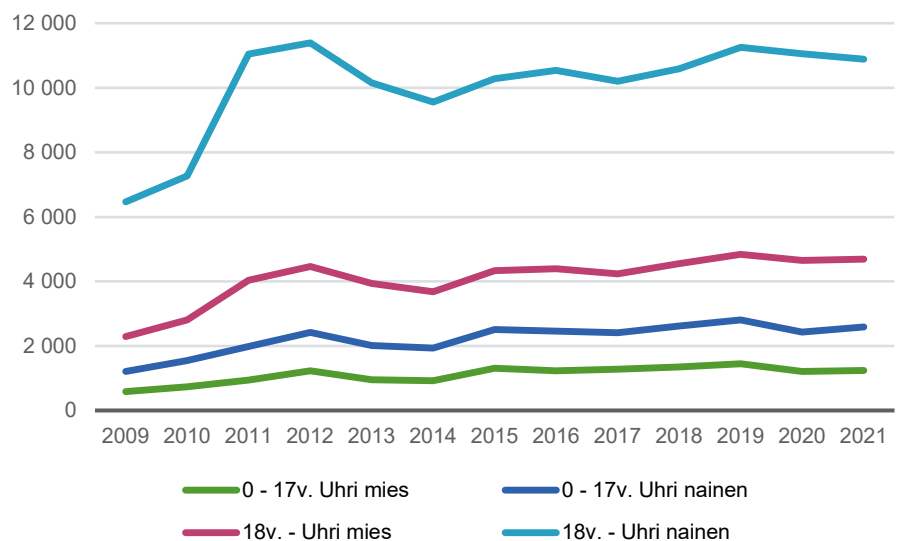
Vuonna 2021 viranomaisille raportoidun lähisuhdeväkivallan määrä laski hieman vuoteen 2020 verrattuna. Tietoon tulleen lähisuhdeväkivallan täysi-ikäisten naisuhrien määrä väheni 3,3 prosenttia edellisvuodesta ja miesuhrien 5,2 prosenttia. Kuitenkin alaikäisiin kohdistuva väkivalta lisääntyi melkein 7 prosenttia.

Vuonna 2021 tietoon tuli yhteensä kymmenen entiseen tai nykyiseen avio- tai avopuoli-soon kohdistunutta tappoa, murhaa tai surmaa. Teoista yhdeksän (90 %) kohdistui naisiin ja yksi (10 %) miehiin. Naisiin kohdistuviin parisuhdetappoihin liittyvässä tutkimuksessa todettiin päihtyneiden uhrien ja tekijöiden osuuksien vähentyneen merkittävästi viimeisen 10 vuoden aikana. Tutkimuksen mukaan naisiin kohdistuvat surmat linkittyivät entistä vahvemmin erotilanteisiin.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyvien palveluiden asiakasmäärät laskivat koronaepidemian aika-na, esimerkiksi MARAK-työryhmien ja turvakotien asiakasmäärät olivat aiempaa matalammat. Seksuaalirikosten uhreille tarkoitettujen SERI-tukikeskusten asiakasmäärissä ei näkynyt laskua, mikä osittain selittyi sillä, että SERI-tukikeskusverkostoa rakennettiin koronan aikana. Seri-tukikeskuksen asiakkailla on monia haavoittuvuustekijöitä; yli puolella on aiempia väkivallan kokemuksia.

Tämä tilastoraportti kokoaa yhteen vuotta 2021 koskevaa tilasto- ja tutkimustietoa lähi-suhdeväkivallasta Suomessa. Kunniaan liittyvän väkivallan saatavilla olevia tilastoja jul-kaistaan tässä raportissa ensimmäistä kertaa. Edellinen vuoden 2019 lähisuhdeväkival-taan liittyvää tilastotietoa koonnut raportti julkaistiin 2021 ja raportointi toistetaan jat-kossa kahden vuoden välein.

Kuvio 1. Pari- ja lähisuhdeväkivallan uhrit iän ja sukupuolen mukaan, vuosina 2009–2021

Elisa Niklander

elisa.niklander@thl.fi

Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto

Sisällysluettelo

Viranomaisten tietoon tullut lähisuhdeväkivalta	3
Lähisuhdeväkivalta viranomaisten rikostilastoissa.....	3
Täysi-ikäiset uhrit	3
Alaikäiset uhrit.....	4
Lähisuhdeväkivallan osuus henkirikoksista.....	4
Epäilyt lapsiin kohdistuvista pahoinpitely- ja seksuaalirikoksista.....	8
Poliisille ilmoitetut lapsiin kohdistuneet pahoinpitely- ja seksuaalirikokset	8
Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian (Barnahus-yksiköt) tilastot.....	8
Parisuhdeväkivalta FinLapset-kyselytutkimukseen vastanneissa vauvaperheissä.....	9
Lähisuhdeväkivallan esiintyvyys väestötason uhritutkimusten perusteella	12
Lähisuhdeväkivalta erityispalveluissa	14
MARAK-työryhmät	17
Kunniaan liittyvä väkivalta.....	20
Lähisuhdeväkivalta 2021 -tilastoraportin kirjoittajat	21
Käsitteet ja määritelmät.....	21
Laatuseloste	24

Viranomaisten tietoon tullut lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivalta viranomaisten rikostilastoissa

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2021 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 900 uhria, mikä on 1,6 prosenttia edellisvuotista vähemmän.

Uhreista aikuisia oli 8 300, mikä on 3,8 prosenttia vuotta 2020 vähemmän. Aviopuolison tekemän parisuhdeväkivallan uhrien määrä väheni 8 prosenttia edellisvuodesta. Täysi-ikäisistä uhreista naisia oli 75 prosenttia ja pari- ja lähisuhdeväkivaltaan syylliseksi epäillyistä 77 prosenttia oli miehiä. Tilastossa on vain viranomaisten tietoon tulleet tapaukset, mutta läheskään kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei ilmoiteta viranomaisille.¹

Taulukko 1. Viranomaisten tietoon tullut perhe- ja lähisuhdeväkivalta uhrin iän ja sukupuolen sekä uhrin ja epäillyn suhteen mukaan 2021

	Uhri alle 18-vuotias			Uhri yli 18-vuotias		
	lkm	mies	nainen	lkm	mies	nainen
yhteensä	2 594	1243	1351	8 294	2 100	6 194
1 Parisuhde tai entinen parisuhde	20	0	20	6 608	1 311	5 297
11 Nykyinen avio- tai avopuoliso yhteensä	4	0	4	3 794	784	3 010
112 Aviopuoliso	0	0	0	2 306	475	1 831
111 Avopuoliso	4	0	4	1 488	309	1 179
12 Entinen avio- tai avopuoliso	2	0	2	2 277	422	1 855
121 Entinen aviopuoliso	0	0	0	607	107	500
122 Entinen avopuoliso	2	0	2	1 670	315	1 355
13 Uhrilla ja epäillyllä yhteinen lapsi	14	0	14	537	105	432
2 Perhe tai sukulaisuussuhde	2 574	1 243	1 331	1 686	789	897
21 Epäilty uhrin vanhempi	2 245	1 116	1 129	200	97	103
211 Epäilty uhrin biologinen tai ottoisä	1 307	668	639	147	77	70
212 Epäilty uhrin biologinen tai ottoäiti	780	369	411	50	17	33
213 Epäilty uhrin perheessä vanhempi, ei biologinen	158	79	79	3	3	0
22 Sisarukset	123	48	75	375	230	145
23 Lapsi kohdistanut vanhempaansa	19	14	5	721	273	448
24 Muu lähisukulainen	113	42	71	101	58	43
241 Uhri epäillyn isovanhempi	0	0	0	24	6	18
242 Epäilty uhrin isovanhempi	68	36	32	7	3	4
243 Serkku, setä, täti tekijänä tai uhrina	45	6	39	70	49	21
2431 Serkukset	16	1	15	16	14	2
2432 Epäilty uhrin täti tai setä	29	5	24	26	18	8
2433 Uhri epäillyn täti tai setä	0	0	0	28	17	11
25 Muu samassa taloudessa asuva	74	23	51	289	131	158

Täysi-ikäiset uhrin

Täysi-ikäisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa tuli viranomaisten tietoon vuonna 2021 edellisvuotta vähemmän. Tietoon tulleen pari- ja lähisuhdeväkivallan yli 18-vuotiasta uhreista 6 200 oli naisia. Miesuhreja puolestaan oli 2100. Naisuhrien määrä väheni 3,3 prosenttia edellisvuodesta ja miesuhrien 5,2 prosenttia.

Täysi-ikäisillä uhreilla pari- ja lähisuhdeväkivallasta 46 prosenttia oli nykyisen avio- tai avopuolison tekemää. Naisilla osuus oli 49 prosenttia ja miehillä 37 prosenttia. Miehillä muun kuin entisen tai nykyisen puolison tekemien tekojen osuus on naisia suurempi. Miehiin kohdistuukin naisia enemmän esimerkiksi sisarusten välistä lähisuhdeväkivaltaa.

¹ Tilastokeskus. SVT : Rikos- ja pakkokeinotilasto.

Vuonna 2021 miehillä sisarusten tekemän väkivallan osuus oli 11 prosenttia kun se naisilla oli 2 prosenttia.

Alaikäiset uhrin

Viranomaisten tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset lisääntyivät 6,7 prosenttia.

Alaikäisiä uhreja oli 2 600. Vanhempien lapsiinsa kohdistamaa väkivaltaa ilmoitettiin 6,9 prosenttia edellisvuotta enemmän. Tietoon tuli hieman yli 2 400 tapausta. Alaikäisistä uhreista hieman yli puolet, 52 prosenttia oli tyttöjä. Uhrin ollessa alaikäinen, epäillyistä miehiä oli 66 prosenttia.

Lähisuhdeväkivallan osuus henkirikoksista

Pari- ja lähisuhteessa tehdyt henkirikokset

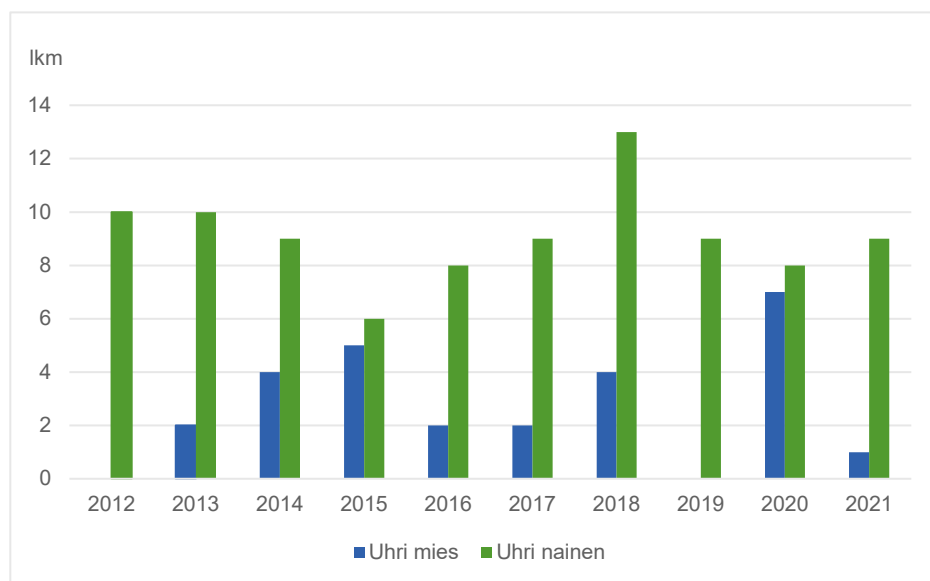
Tämän luvun tarkastelut perustuvat pääasiassa Tilastokeskuksen tietoihin viranomaisten tietoon tulleista lähisuhdekumppaniin kohdistuneista henkirikoksista eli tapoista, murhasta ja surmista. Luvun lopussa esitellään vielä Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin sekä Itä-Suomen yliopiston yhdessä toteuttaman tutkimushankkeen tuloksia.

Vuonna 2021 viranomaisten tietoon tuli 28 lähisuhdekumppaniin kohdistunutta henkirikosta. Uhrien määrä oli sama kuin vuonna 2020. Uhreista 16 oli naisia ja 12 miehiä, ja yhteenlaskettuna lähisuhdesurmien uhrin muodostivat 38 prosenttia kaikista henkirikosten uhreista. Termi ”lähisuhde” kattaa tässä yhteydessä henkirikokset, jotka epäilty on kohdistanut entiseen tai nykyiseen avo- tai aviopuolisoonsa, muuhun perheenjäseneseen (vanhemmat, lapset, sisarukset) tai muihin lähisukulaisiin (isovanhemmat, tädit, sedät, serkut) sekä muihin samassa taloudessa asuviin. Lähisuhteeksi luetaan myös tilanne, jossa uhrilla ja tekijällä on yhteinen lapsi. Termi ”henkirikos” kattaa tässä yhteydessä rikosnimikkeet tappo, murha ja surma, mutta ei rikosnimikkeitä lapsensurma ja kuolemantuottamus.

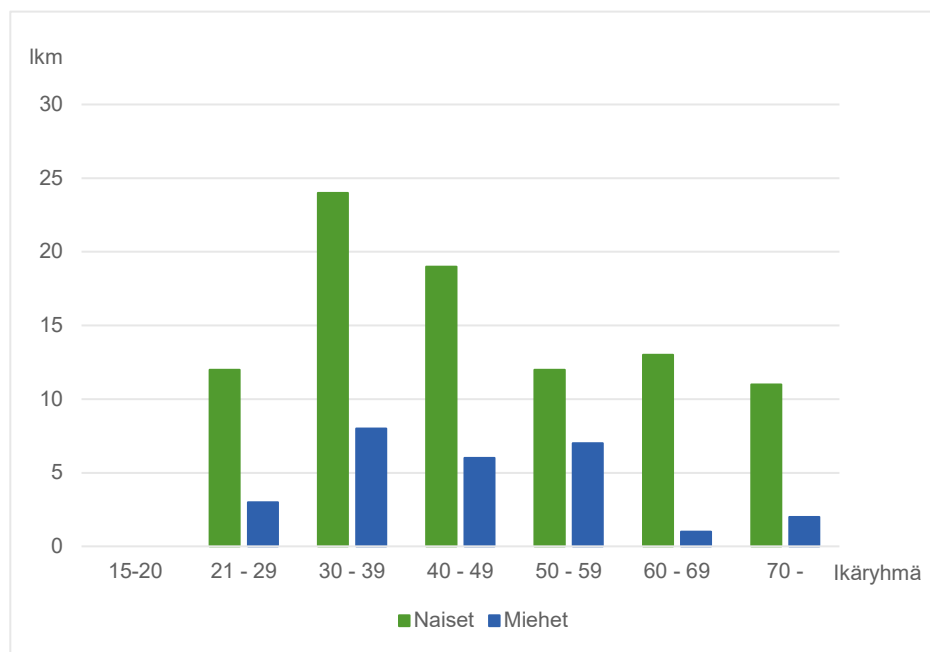
Parisuhdekumppaniin kohdistuneet henkirikokset

Vuonna 2021 poliisin tietoon tuli yhteensä kymmenen entiseen tai nykyiseen avio- tai avopuolisoonsa kohdistunutta tappoa, murhaa tai surmaa. Teoista yhdeksän (90 %) kohdistui naisiin ja yksi (10 %) miehiin. Yhteensä vuosina 2012–2021 raportoitiin 118 parisuhdekumppaniin kohdistunutta henkirikosta. Uhreista 91 (77 %) oli naisia ja 27 (23 %) miehiä.

Kuviosta 2 nähdään, että parisuhdekumppaniin kohdistuneiden henkirikosten määrä on vaihdellut merkittävästi vuosien välillä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana keskimäärin 9 naista ja 3 miestä on vuosittain kuollut parisuhdekumppanin tekemän tapon, murhan tai surman seurauksena. Vuosituhannen alkupuoliskoon verrattuna parisuhdesurmien naisuhrien kuolleisuus on vähentynyt. Miesten kuolleisuus on pysynyt suunnilleen samalla, selvästi naisten kuolleisuutta matalammalla tasolla. Sukupuoliero on säilynyt suurena. Väkilukuun suhteutettuna parisuhdeväkivaltaan kuolleiden määrä on Suomessa yhä suurempi kuin muissa Pohjoismaissa.

Kuvio 2. Parisuhdekumppaniin kohdistuneet henkirikokset 2012–2021

Kuvion 3 ikäryhmittäinen vertailu osoittaa, että naispuolisia uhreja on kaikissa ikäryhmissä miespuolisia uhreja enemmän. Suurin osa naisiin kohdistuneiden parisuhdetappojen uhreista on 30–39-vuotiaita tai 40–49-vuotiaita. Miespuolisista uhreista suurin osa on 30 ja 59 ikävuoden välillä. Tarkasteluajanjaksolla ei raportoitu yhtään alle 21-vuotiaisiin kohdistunutta parisuhdekumppanin tekemää henkirikosta. Myös ikäryhmien kokoon suhteutettuna suurin riski kuolla parisuhdekumppanin käyttämän väkivallan uhrina on 30–39-vuotiailla naisilla (0,7 uhria per 100 000 ikäryhmän naista).

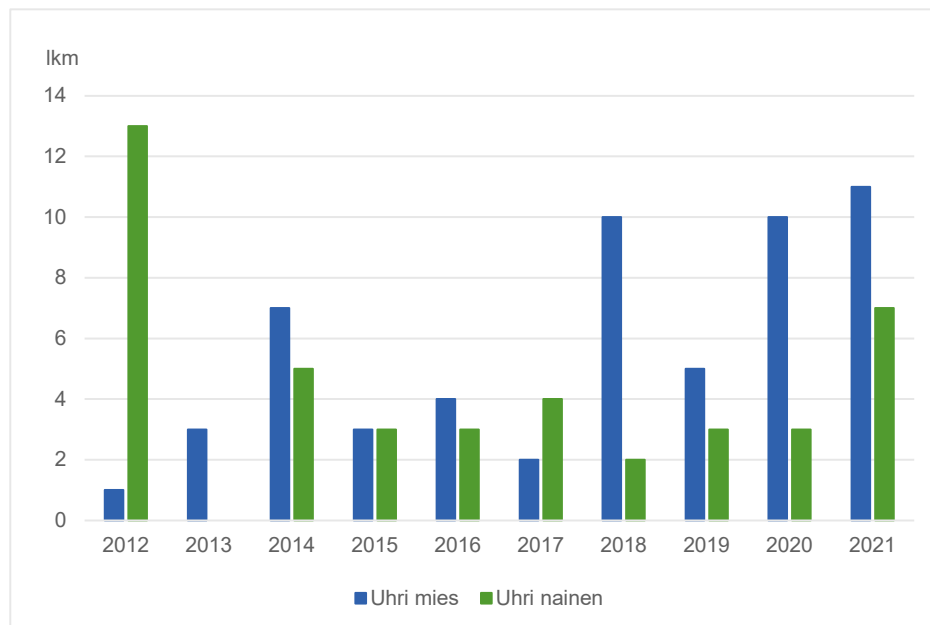
Kuvio 3. Parisuhdekumppanin surmaamat uhrin ikäryhmittäin 2012–2021

Edellä esitetyt luvut parisuhteessa tehdyistä henkirikoksista eivät sisällä entisten tai nykyisten seurustelukumppanien tekemiä tekoja. Seurustelukumppaniin tai entiseen seurustelukumppaniin kohdistuneiden tekojen määrästä saadaan tietoa Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin ja Poliisihallituksen ylläpitämästä Henkirikollisuuden seurantajärjestelmästä, joka ei kuitenkaan mahdollista viime vuosien tarkastelua. Entisten tai nykyisten seurustelukumppaniensa surmaamiksi joutuneiden naisten ja miesten puuttuminen tekee siis tässä luvussa esitellyistä luvuista osin aliarvioita, mutta ei vaikuta ilmiön ajallisen muutoksen arvioimiseen.

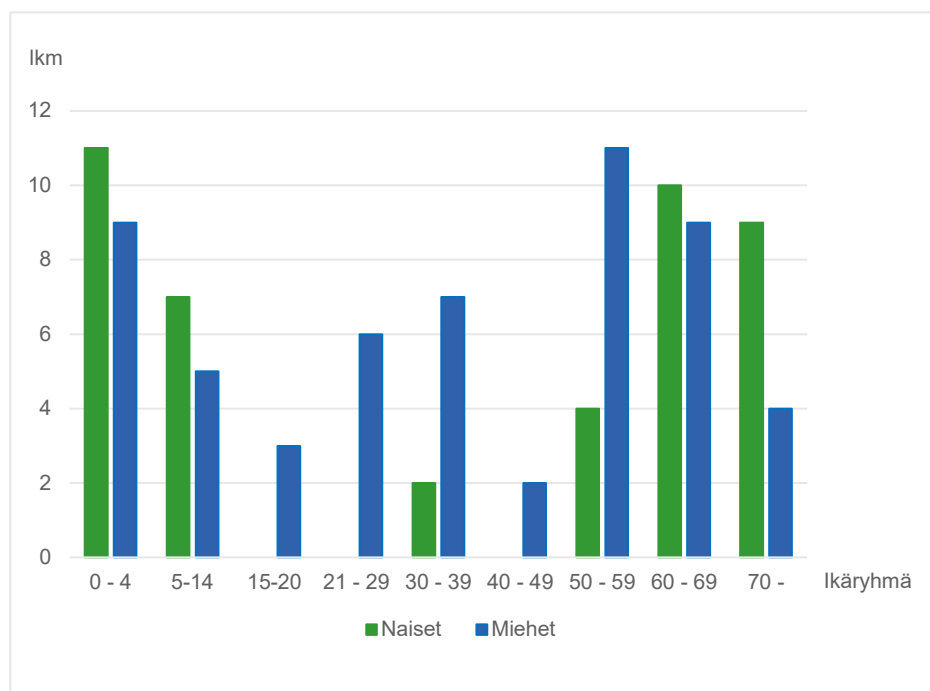
Muihin lähiomaisiin kohdistuneet henkirikokset

Muissa lähisuhdehenkirikoksissa surmattiin vuonna 2021 yhteensä 18 ihmistä, yksitoista miestä ja seitsemän naista. Uhreista seitsemän oli lapsia. Vuosina 2012–2021 tämän tyyppisissä lähisuhdehenkirikoksissa surmattiin yhteensä 99 ihmistä, uhreista 32 (32 %) oli alle 18-vuotiaita lapsia (Kuvio 4). Aikuisista 18 vuotta täyttäneistä uhreista 42 (63 %) oli miehiä ja 25 (37 %) naisia.

Kuvio 4. Muihin lähiomaisiin kohdistuneet henkirikokset 2012–2021

Alle 18-vuotiaan lapsen surmaaja oli vuosien 2012–2021 lähisuhdehenkirikoksissa lähes aina lapsen äiti (48 %) tai isä (48 %). Vain yhdessä rikoksista surmaaja oli jokin muu lähiomainen. Muissa lähisuhdesurmista aikuisen naisen surmaaja oli useimmiten uhrin lapsi (85 %). Aikuisen miehen surmaaja oli useimmiten uhrin veli (51 %) tai uhrin lapsi (29 %). Lähes 60 prosenttia muista lähisuhdesurmista muodostui vanhempien alaikäisiin lapsiinsa tai aikuisten lasten iäkkäisiin vanhempiinsa kohdistamasta väkivallasta. Muun lähisuhdesurman tekijä oli mies valtaosassa (75 %) aikuisiin naisiin kohdistuneista lähisuhdesurmista ja lähes kaikissa aikuisiin miehiin kohdistuneissa tapauksissa (94 %).

Kuvio 5. Muiden lähiomaisten surmaamat uhrin ikäryhmittäin 2021–2021

Kuvion 5 ikäryhmittäisestä vertailusta huomataan, että lähisuhdesurman uhreista merkittävä osa on alle 15-vuotiaita. Tässä ryhmässä myös sukupuoliero on pieni. Nuoriin aikuisiin ja keski-ikäisiin kohdistuneet muut lähisuhdesurmat sen sijaan kohdistuvat etupäässä miehiin. Väkilukuun suhteutettuna riski kuolla muun lähisuhdetapon uhrina on suurimmillaan 0–4-vuotiaana molemmilla sukupuolilla (naisilla 0,8 ja miehillä 0,6 ikäryhmän 100 000 henkilöä kohden).

Naisiin kohdistuvien parisuhdesurmien piirteet

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin ja Itä-Suomen yliopiston yhteinen VN TEAS-hanke ”[Naisiin kohdistuvat parisuhdetapot: Tapahtumaketjut, taustat ja ehkäisy](#)” (Suonpää ym. 2023) on selvittänyt naisiin kohdistuvien, parisuhdekumppanien tekemien henkikirikosten piirteitä ja riskitekijöitä.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa aineistona käytettiin edellä mainittua Henkikirikollisuuden seurantajärjestelmää. Vuosina 2011–2018 useammalla kuin joka toisella naisiin kohdistuneiden parisuhdetappojen tekijöistä (53 %) oli aikaisempia sakko- tai vankeustuomioita, ja 33 prosentilla nimenomaan väkivaltatuomioita. Selvästi pienemmällä osalla uhreista oli aikaisempia tuomioita (24 %) tai väkivaltatuomioita (9 %).

Esitutkinnassa selvisi, että yli puolessa tapauksista (53 %) tekijä oli kohdistanut uhuriin fyysistä väkivaltaa jo ennen kuolemaan johtanutta henkirikostilannetta ja uhannut väkivallalla lähes yhtä usein (47 %). Uhrin harjoittama väkivalta ja uhkailu olivat huomattavasti harvinaisempia: naispuolinen uhri oli kohdistanut tekijään väkivaltaa 18 prosentissa ja uhannut 11 prosentissa tapauksista. Tiedot olivat kuitenkin epävarmoja: vaikka esitutkinta oli suoritettu, tieto aikaisemmasta väkivallasta tai uhkailusta jäi usein puuttumaan (20–31 %).

Yli puolet uhreista (52 %) oli esitutkinnassa selvinneiden tietojen perusteella kertonut kolmannelle henkilölle pelkäävänsä tekijää, ja vajaa viidennes (19 %) oli ottanut yhteyttä poliisiin. Lähestymiskielto olivat harvinaisia: vain 7 prosenttia uhreista oli hakenut lähestymiskieltoa tekijälle, ja sama osuus tekijöistä oli myös määrätty uhrin suhteen lähestymiskieltoon.

Parisuhdetappojen tekijät ja uhrin olivat usein sosiaalisesti huono-osaisia. Vain 33 prosenttia tekijöistä ja 42 prosenttia uhreista oli työelämässä tai opiskeli. Parisuhdetapot liittyivät usein päihiteisiin. Useampi kuin joka toinen kumppaninsa surmannut mies (53 %) oli tekoheikkellä jonkin päihteen vaikutuksen alainen, ja uhreista päihytyneiden osuus oli 39 prosenttia. Yli kolmannes teoista (37 %) sisälsi suunnitelmallisia piirteitä. Yli puolessa teoista

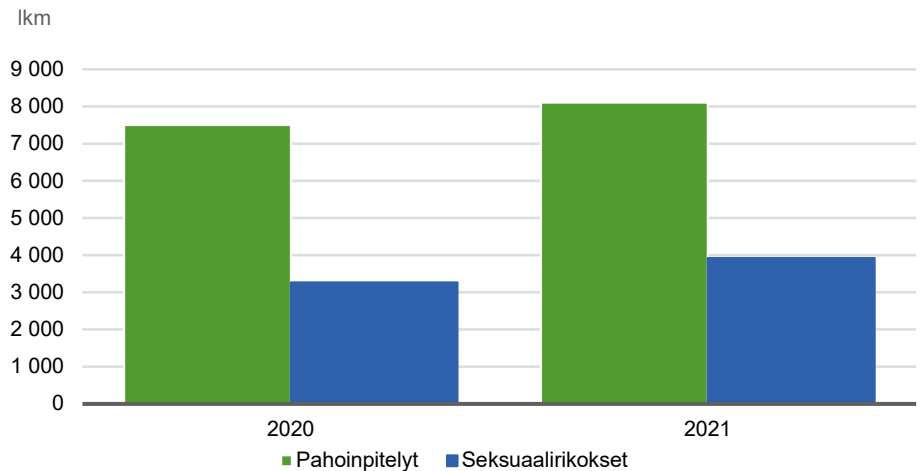
(53 %) tekijän mustasukkaisuus oli keskeinen motiivi, ja teoista 41 prosenttia tapahtui tilanteissa, jossa parisuhde oli päättymässä.

Hankkeessa selvitettiin myös parisuhdesurmien piirteiden ajallisia muutoksia. Keskeinen muutos verrattuna 2010-luvulla tehtyihin tekoihin oli päihteiden merkityksen väheneminen: päihtyneiden uhrien ja tekijöiden osuus vähentyi merkittävästi. Naisiin kohdistuvat surmat linkittyivät entistä vahvemmin erotilanteisiin, ja teoissa oli aikaisempaa useammin suunnitelmallisuuden ja mustasukkaisuuden piirteitä.

Epäilyt lapsiin kohdistuvista pahoinpitely- ja seksuaalirikoksista Poliisille ilmoitetut lapsiin kohdistuneet pahoinpitely- ja seksuaalirikokset

Vuonna 2020 lapsiin kohdistuneita epäiltyjä pahoinpitelyjä oli 7 498 ja vuonna 2021 yli 600 enemmän, yhteensä 8 105 tapausta. Epäiltyjen seksuaalirikostapausten määrä oli niin ikään kasvanut. Vuonna 2020 tapauksia oli 3 268 ja vuonna 2021 yhteensä 3 920. Poliisin tilastojen mukaan poliisille tehty ilmoitukset lapsiin kohdistuneista pahoinpitely- ja seksuaalirikoksista ovat siis kasvaneet sekä pahoinpitely- että seksuaalirikosten osalta (kuviokuva 6). Liitetaulukko 1 kuvaa kahden edellisen vuoden kehityksen poliisilaitoksittain.

Kuvio 6. Poliisille ilmoitetut tapaukset lapsiin kohdistuneista pahoinpitely- ja seksuaalirikoksista vuosina 2020 ja 2021

Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian (Barnahus-yksiköt) tilastot

Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköissä selvitetään lapsiin kohdistuvia kaltoinkohtelu epäilyitä tilanteissa, joissa asiasta on tehty virka-apupyynnö poliisiin, syyttäjän tai tuomioistuimen toimesta. Tutkimukset ovat osa esitutkintaa. Yksiköissä tutkitaan pääasiassa alle 16-vuotiaisiin kohdistuneita epäiltyjä pahoinpitely- ja seksuaalirikoksia. Laki lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä ohjaa yksiköiden toimintaa. Suomessa on viisi yksikköä, yksi kunkin yliopistosairaalan yhteydessä, sekä Vaasan toimipiste, joka toimii TYKS:n alla.

Lapsen pahoinpitelyn ja seksuaalisen hyväksikäytön tutkimuksia, virka-apupyynnöjä, tehtiin oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköissä vuonna 2020 yhteensä 999 ja vuonna 2021 yhteensä 1 212 (Taulukko 2). Määrät ovat kasvaneet muissa yksiköissä, mutta HYKS-alueen määrä on hieman laskenut. Yksiköihin lähetettävien virka-apupyynnöjen määrät eivät ole täysin vertailtavissa keskenään sillä tilastointitavoissa on pieniä eroavaisuuksia yksiköiden välillä.

Taulukko 2. Virka-apupyynnöiden määrät alueittain vuosina 2020–2021 oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden antamien tietojen mukaan

	2020	2021
HYKS	283	268
KYS	243	278
OYS	182	240
TAYS	161	260
TYKS (Vaasa)	87 (43)	95 (71)
yhteensä	999	1 212

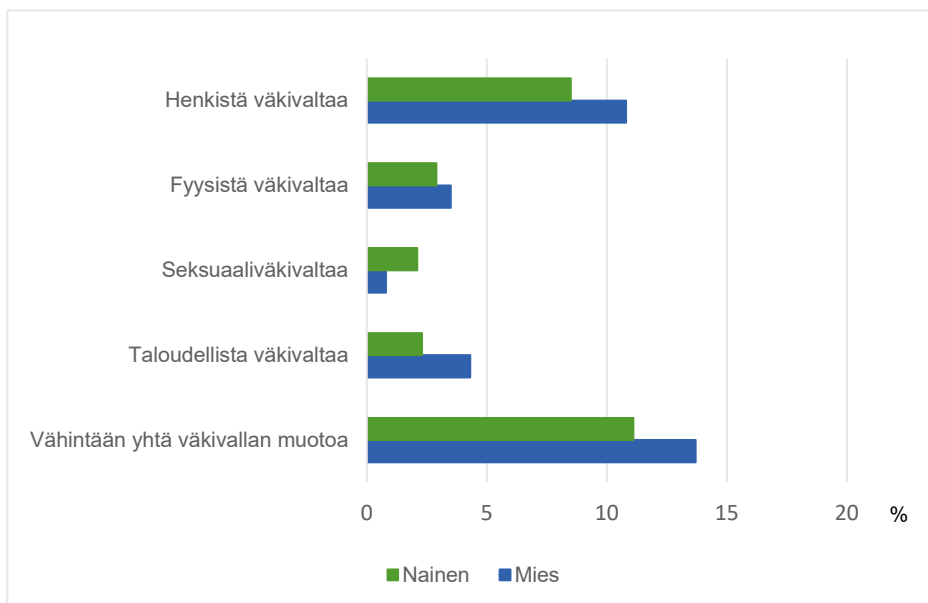
Täysin yhtenäisiä kansallisia kriteerejä virka-apupyynnön tekemiselle ei tällä hetkellä ole. Tiedossa on, että poliisi tyypillisesti ohjaa lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksikköihin haavoittuvimmat lapsitodistajat: alle 7-vuotiaat lapset, kehitysviiveistä tai psyykkisistä vaikeuksista kärsivät lapset, perheensisäiset seksuaalirikosepäilyt ja huolto-riitojen keskellä elävät lapset. Eri vuosina on arvioitu yksiköiden asiakkaaksi tulevan noin 10–15 % kaikista epäillyn pahoinpitelyn tai seksuaalirikoksen uhriksi joutuneista lapsista, ja tässä esitetyt viime vuosien luvut ovat linjassa aiempien laskelmien kanssa. Käytännössä virka-apupyynnö ei aina johda lapsen haastatteluun yksikössä, vaan joskus siihen liittyy esimerkiksi konsultaation antaminen poliisille tai lausunnon kirjoittaminen oikeusprosessin tarpeisiin (esimerkiksi luotettavuuden arvio tai haitta-arvio).

Parisuhdeväkivalta FinLapset-kyselytutkimukseen vastanneissa vauvaperheissä

FinLapset-kyselytutkimus on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttama kansallinen tutkimus, joka tuottaa säännöllistä seurantatietoa pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnista, terveydestä sekä lapsiperhepalveluiden käytöstä ja palvelukokemuksista. Kyselytiedonkeruu toteutetaan neljän vuoden välein ja kohderyhminä ovat 3–6 kuukauden ikäisten vauvojen ja 4-vuotiaiden lasten molemmat vanhemmat. Vuonna 2020 toteutettiin vauvaperheisiin kohdistunut kysely.

Vuoden 2020 kyselyn mukaan 12 prosenttia vauvaperheiden vanhemmista oli kokenut puolison tai entisen puolison tekemänä vähintään yhtä parisuhdeväkivallan muotoa viimeksi kuluneen vuoden aikana, miehet yleisemmin kuin naiset (14 % vs. 11 %, Kuvio 7). Miehet raportoivat kokeneensa naisia yleisemmin kaikkia muita väkivallan muotoja paitsi seksuaaliväkivaltaa. Yleisimmin oli koettu henkistä väkivaltaa. Miehet olivat kokeneet toiseksi eniten taloudellista ja naiset fyysistä väkivaltaa. Kolmanneksi yleisin miesten kokemana väkivallan muoto oli fyysinen ja naisilla puolestaan taloudellinen väkivalta. Seksuaaliväkivaltaa raportoitiin kaikkein harvimminkin.

Kuvio 7. Vauvaperheiden vanhempien kokema parisuhdeväkivalta 12 viime kuukauden aikana FinLapset kyselytutkimuksessa vuonna 2020, %

Naisista seitsemän ja miehistä kahdeksan prosenttia raportoi kokeneensa vain yhtä väkivallan muotoa. Molemmista vanhemmista kolme prosenttia oli kokenut kahta ja kaksi prosenttia vähintään kolmea väkivallan muotoa.

Henkisestä väkivallasta yleisimmin raportoitiin puolison nimittelyä, jota kertoi kokeneensa kahdeksan prosenttia naisista ja 10 prosenttia miehistä (Taulukko 3). Fyysisessä väkivallassa yleisintä oli liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen, tyrkkiminen, töniminen tai läimäiseminen; naisista vähän alle kolme ja miehistä vähän yli kolme prosenttia raportoi tästä. Seksuaaliväkivallassa yleisempää sekä naisilla että miehillä oli seksuaalinen häirintä sanoin ja teoin kuin pakottaminen seksuaalisiin tekoihin.

Taulukko 3. Vauvaperheiden vanhempien kokema parisuhdeväkivalta 12 viime kuukauden aikana FinLapset-kyselytutkimuksessa vuonna 2020, väkivallan muotojen mukaan, %

Puolison tai entisen puolison vähintään kerran kokema väkivalta 12 viime kuukauden mukaan	Kaikki (N=13 994–14 045)	Nainen (N=8 561–8 602)	Mies (N=5 427- 5 443)
Henkinen väkivalta yhteensä	9	9	11
Uhannut kasvokkain, puhelimitse tai internetin välityksellä vahingoittaa fyysisesti	2	2	1
Nimitellyt lannistaakseen tai nöyryyttääkseen	9	8	10
Yrittänyt rajoittaa yhteydenpitoa perheeseen, sukulaisiin tai ystäviin	2	1	3
Fyysinen väkivalta yhteensä	3	3	4
Estänyt liikkumasta, tarttunut kiinni, tyrkkinyt, töninyt tai läimäissyt	3	3	3
Lyönyt nyrkillä tai kovalla esineellä, potkinut, kuristanut tai käyttänyt jotakin asetta	1	1	1
Seksuaaliväkivalta yhteensä	2	2	1
Häirinnyt seksuaalisesti loukkaavilla sanoilla tai teoilla	1	2	1
Pakottanut tai yrittänyt pakottaa seksiin tai muihin seksuaalisiin tekoihin	1	1	<0,5
Taloudellinen väkivalta	3	2	4
Estänyt päättämästä raha-asioista tai tekemästä itsenäisiä ostoksia	3	2	4
Parisuhdeväkivalta*	12	11	14

*vähintään yhtä väkivallan muotoa vähintään yhden kerran

Väkivallan kokemus vähintään yhtä väkivallan muotoa kokeneilla oli nuorilla, alle 30-vuotiailla – sekä naisilla että miehillä – yleisempää kuin 30 vuotta täyttäneillä (Taulukko 4). Väkivaltakokemus yleistyi lapsiluvun kasvaessa. Naisten kokema väkivalta oli sitä harvinaisempaa mitä koulutetumpi nainen oli. Miehillä väkivallan kokemus ei ollut merkitsevästi yhteydessä koulutukseen, mutta oli yleisempää suomalaistaustaisilla kuin muualla syntyneillä miehillä.

Taulukko 4. Vauvaperheiden vanhempien parisuhdeväkivallan kokemus taustatekijöiden mukaan FinLapset-kyselytutkimuksessa vuonna 2020

Taustatekijä	Vanhemman sukupuoli: nainen		Vanhemman sukupuoli: mies	
	%	p-arvo*	%	p-arvo*
Kaikki	11		14	
Vanhemman ikä		<0,001		0,048
29-vuotias tai nuorempi	13		16	
30-vuotias tai vanhempi	10		13	
Lasten määrä		<0,001		<0,001
1 lapsi	9		11	
2 lasta	12		16	
3 lasta tai enemmän	14		17	
Vanhemman koulutus		<0,001		0,949
Peruskoulu tai vähemmän	18		13	
Toisen asteen tutkinto	12		14	
AMK tai alempi kk-tutkinto	10		14	

Ylempi kk-tutkinto	10	14
Vanhemman syntymämaa	0,349	<0,001
Suomi	11	14
Muu kuin Suomi	12	9

* P-arvo khiin neliö -testissä

Lähisuhdeväkivallan esiintyvyys väestötason uhritutkimusten perusteella

Lähisuhdeväkivalta kansallisessa rikosuhritutkimuksessa

Kansallinen rikosuhritutkimus on Helsingin yliopiston yhteydessä toimivan Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (ent. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) toteuttama kyselytutkimus, jonka tarkoituksena on kartoittaa väkivallan, omaisuusrikosten sekä rikollisuuden pelon esiintyvyyttä Suomessa. Tutkimuksen kohdejoukkona ovat Suomessa vakituisesti asuvat 15–74-vuotiaat henkilöt. Tutkimus on toteutettu vuoden välein, kaikkiaan kymmenen kertaa, vuosina 2012–2021.

Taulukko 5. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi vuoden aikana joutuneet sukupuolen ja ikäryhmän mukaan vuonna 2021 (% 15–74-vuotiaista)

	Sukupuoli			Ikä			
	Kaikki	Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Väkivallalla uhkaaminen	8,5	8,8	8,3	13,4	10,1	9,8	4,5
Liikkumisen estäminen, tarttuminen, töniminen	10,3	9,2	11,5	21,3	12,3	10,4	4,5
Väh. läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta	6	5,7	6,3	12,4	5,5	6,7	2,8
Fyysinen väkivalta yhteensä	12,1	10,9	13,3	24,9	13,9	12,2	5,3
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys	2,1	1	3,2	7,5	1,7	1	0,8
Kaikki tekemuodot yhteensä	16,6	15,3	18	31,4	19,1	17,1	8,3
Vastaajien lukumäärä yhteensä	4813	2126	2687	568	585	1394	2266

Vuoden 2021 kyselyn (Koltola & Näsi 2022) mukaan 8,5 prosenttia vastaajista oli joutunut väkivallalla uhkailun kohteeksi viimeisten 12 kuukauden aikana (taulukko 5). Vähintään läimäisyn käsittävää fyysistä väkivaltaa oli kokenut kuusi prosenttia vastaajista, seksuaalista väkivaltaa tai sen yritystä puolestaan kaksi prosenttia vastaajista. Naisten ja miesten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja uhkailu- tai vähintään läimäisyn sisältävän väkivaltakokemusten esiintyvyydessä, mutta naiset olivat kokeneet useammin liikkumisen estämistä ja seksuaalista väkivaltaa. Ikäryhmittäiset erot kaikissa tekemuodoissa olivat kuitenkin huomattavia: uhkailu- ja väkivaltakokemusten esiintyvyys nuoremmassa ikäryhmässä oli selkeästi korkeampaa kuin vanhemmissa ikäryhmissä. 15–24-vuotiaista noin joka neljäs oli kokenut jotakin fyysisen väkivallan muotoa vuoden aikana, kun osuus vanhimmassa ikäryhmässä oli viiden prosentin tasolla.

Väkivaltakokemusten esiintyvyys vuosien 2013 ja 2021 välillä koki muutoksia erityisesti vuonna 2020 kun koronapandemia aiheutti merkittäviä yhteiskunnallisia toimenpiteitä. Vuonna 2021 palattiin kuitenkin lähelle pandemiaa edeltävien vuosien tasoa (taulukko 6). Vähintään läimäisyn käsittävän väkivallan yleisyys on tarkastelujaksolla vaihdellut miehillä neljän ja seitsemän, naisilla viiden ja kahdeksan prosentin välillä. Seksuaalisen väkivallan yleisyys on puolestaan vaihdellut naisten osalta kahden ja kolmen prosentin välillä, miehillä osuus on ollut alle prosentin kaikissa mittauksissa. Miesten kokemien uhkailujen estimaatti oli kuitenkin vuonna 2019 noin kolme prosenttiyksikköä matalammalla tasolla edellisiin vuosiin nähden ja se on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla myös vuosina 2020 ja 2021. Kaikkiaan havaitaan, että miesten ja naisten väliset erot väkivaltakokemusten esiintyvyydessä paikantuvat sekä lievempiin väkivallan muotoihin, kuten kiinni tarttumiseen ja tönimiseen, mutta myös seksuaalisen väkivallan kokemuksiin. (Koltola & Näsi 2022).

Taulukko 6. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi vuoden aikana joutuneet sukupuolen mukaan vuosina 2013–2021

Vuosi	Miehet				Naiset			
	Väkivallalla uhkaaminen	Kiinni tarttuminen, töniminen	Vähintään läimäisy	Seksuaalinen väkivalta	Väkivallalla uhkaaminen	Kiinni tarttuminen, töniminen	Vähintään läimäisy	Seksuaalinen väkivalta
2013	10,8	10,7	7	0,4	8,6	12,8	6,9	2,3
2014	9,7	9,6	5,5	0,4	8,9	11,8	6,3	1,6
2015	10,3	9,7	6,6	0,3	9,2	14,4	8	2
2016	11	11,4	5,8	0,7	8,3	12,2	6,4	2,2
2017	11,1	10,5	6,2	0,5	9,4	12,8	6,4	2,2
2018	10,8	11,3	5,4	0,6	8,2	13,2	6,4	2,5
2019	8,1	10,6	7,2	0,3	8	12,4	6,1	2,8
2020	9	7,5	3,6	0,5	6,6	9,8	5,1	2,8
2021	8,8	9,2	5,7	1	8,3	11,5	6,3	3,2

Taulukossa 7 uhkailu- ja väkivaltakokemusten esiintyvyyttä on eritelty uhrin ja tekijän suhteen mukaan, käyttäen tutkimuksen jaottelua 1) entisiin tai nykyisiin kumppaneihin, 2) muihin uhrin läheisesti tuntemiin henkilöihin sekä 3) puolittuihin ja tuntemattomiin henkilöihin. Tarkastelun perusteella havaitaan, että tuntemattoman henkilön taholta tapahtunut uhkailu ja väkivalta ovat vähentyneet vuoden 2017 tasosta miesten osalta, mutta naisten kohdalla vuonna 2021 palattiin vuoden 2016 tasolle. Edellä mainituista teoista ilmoitti vuonna 2021 noin joka kymmenes miehistä, että naisista. Muiden tuttujen ja nykyisten tai entisten parisuhdekumppanien tekemien tekojen esiintyvyydessä tapahtui selkeämpi muutos koronavuonna 2020, jolloin eritoten miesten kokemukset väkivallasta laskivat selvästi edeltäviin vuosiin verrattuna. Myös naisilla muiden tuttujen teot vähenevät. Nykyisessä tai entisessä parisuhteessa koetun uhkailun ja väkivallan yleisyys on kuitenkin selkeästi yleisempää naisilla: vuonna 2021 noin kuusi prosenttia naisista ja kolme prosenttia miehistä ilmoitti kokeneensa uhkailua tai väkivaltaa nykyisen tai entisen parisuhdekumppaninsa taholta. Valtaosin ero muodostuu eroista väkivallalla uhkaamisessa sekä lievemmistä väkivallan muodoista, kuten tyrkkimisestä ja tönimisestä. Tätä vakavammassa väkivallassa parisuhdeväkivallan osalta eroja oli ainoastaan seksuaalisen väkivallan osalta (Koltto & Näsi 2022).

Taulukko 7. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden* kohteeksi vuoden aikana joutuneet, uhrin ja tekijän suhteen sekä sukupuolen mukaan vuosina 2013–2021 (*sis. seksuaalisen väkivallan)

Vuosi	Miehet			Naiset		
	Entinen tai nykyinen kumppani	Muu tuttu	Tuntematon tai puolittu	Entinen tai nykyinen kumppani	Muu tuttu	Tuntematon tai puolittu
2013	3,7	5,6	11,5	6,3	5,2	10,1
2014	2,7	4,5	10,3	5,3	5,4	9,8
2015	3,1	4,7	10,8	6,1	5,4	11,3
2016	3,1	4,8	11,2	5,7	4,3	11,1
2017	2,5	5,5	13	4,8	4,8	12,8
2018	3,6	5,5	12,5	5,1	5,5	12
2019	3,2	6,2	9,5	7	6,1	9,6
2020	2,4	3,6	9,9	5,1	4,1	9,1
2021	3,4	4,8	9,9	5,5	4,8	11

Väkivaltakokemusten ohella Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa tarkastellaan vastaajien pelkoa joutua väkivallan uhriksi erilaisissa tilanteissa sekä paikoissa. Lähisuhdeväkivallan pelkoa mitataan kysymällä, onko vastaaja pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi jonkun perheenjäsenen taholta. Vuoden 2021 kyselyssä perheenjäsenen tekemän

väkivallan kohteeksi joutumista oli pelännyt kuusi prosenttia naisista ja kolme prosenttia miehistä. Kaikkiaan lähisuhdeväkivaltaa pelänneiden osuus on pysynyt muuttumattomana vuodesta 2012. Huomionarvoista on, että lähisuhdeväkivallan pelko on kyselyn mukaan selkeästi vähäisempää kuin työpaikka- tai katuväkivallan pelko. (Kolttola & Näsi 2022.)

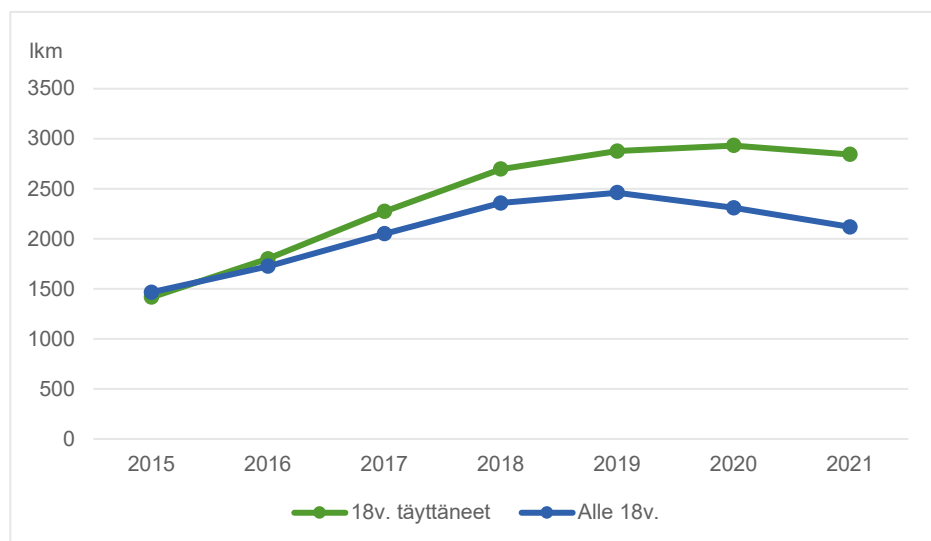
Lähisuhdeväkivalta erityispalveluissa

Turvakotipalvelut

Vuonna 2021 Suomessa toimi yhteensä 29 turvakotia, joissa oli perhepaikkoja 211 perheelle tai yksin tulevalle asiakkaalle. Turvakotipalvelut ovat valtion rahoittamia laissa määriteltyjä erityispalveluita lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tai sen uhan alla eläville henkilöille. Lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokenut henkilö voi hakeutua mihin tahansa turvakotiin. Jos turvakodissa ei ole tilaa, ohjataan asiakas toiseen turvakotiin. Kaikissa maakunnissa oli vuonna 2021 vähintään yksi turvakoti. Useampi turvakoti oli Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Keski-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

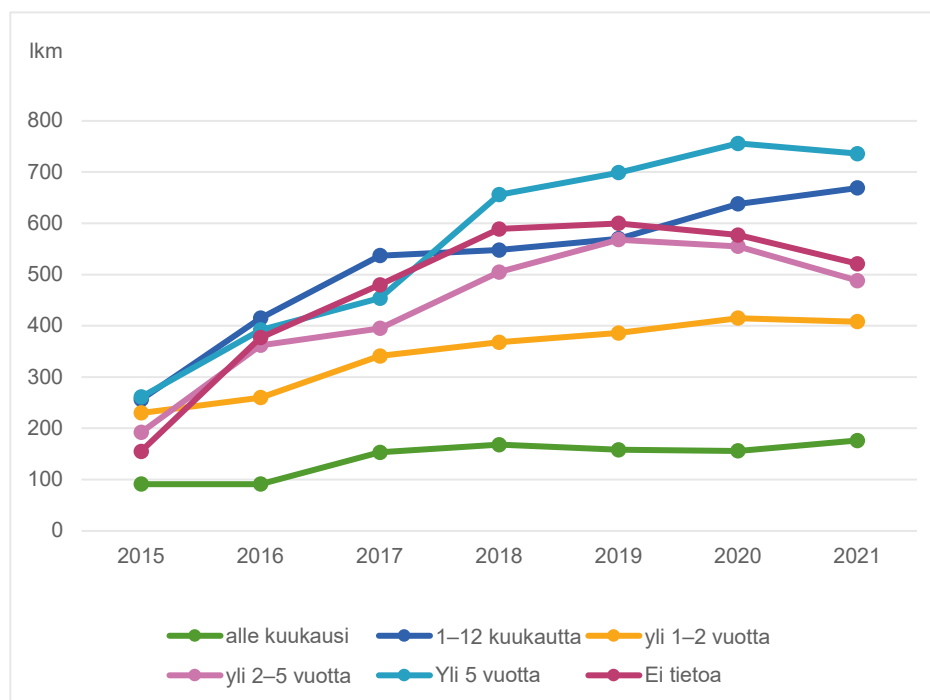
Turvakodeissa oli vuonna 2021 yhteensä 4 964 asiakasta (kuvio 8). Sama henkilö on voinut olla asiakkaana useamman kerran saman vuoden aikana. Asiakkaista aikuisia oli 57 prosenttia ja alaikäisiä lapsia 43 prosenttia. Aikuisista asiakkaista naisia oli 91 prosenttia ja miehiä yhdeksän prosenttia. Sekä aikuisasiakkaiden että alaikäisten asiakkaiden määrä laski koronaepidemian aikana. Ennen koronaepidemiaa turvakotien asiakasmäärät kasvoivat joka vuosi vuodesta 2015 lähtien, mutta koronaepidemia katkaisi tämän trendin ja turvakotien asiakasmäärät laskivat vuonna 2021 toista vuotta peräkkäin. Vuonna 2021 asiakkaat olivat yhteensä 84 462 päivää turvakodissa. Yksi asiakas oli turvakodissa keskimäärin 17 vuorokautta.

Kuvio 8. Asiakkaiden määrä turvakodeissa vuosina 2015–2021

Turvakotiasiakkaat kokevat monenlaisia väkivallanmuotoja. Yleisimmin raportoidaan henkistä väkivaltaa, väkivallan uhkaa ja fyysistä väkivaltaa. Aikuisasiakkailla väkivallan tekijä on yleensä asiakkaan puoliso tai entinen puoliso. Vuonna 2021 väkivallantekijöistä 90 prosenttia oli miehiä ja kahdeksan prosenttia naisia. Hieman yli neljännes (27 %) teki vuonna 2021 väkivallasta ilmoituksen poliisille.

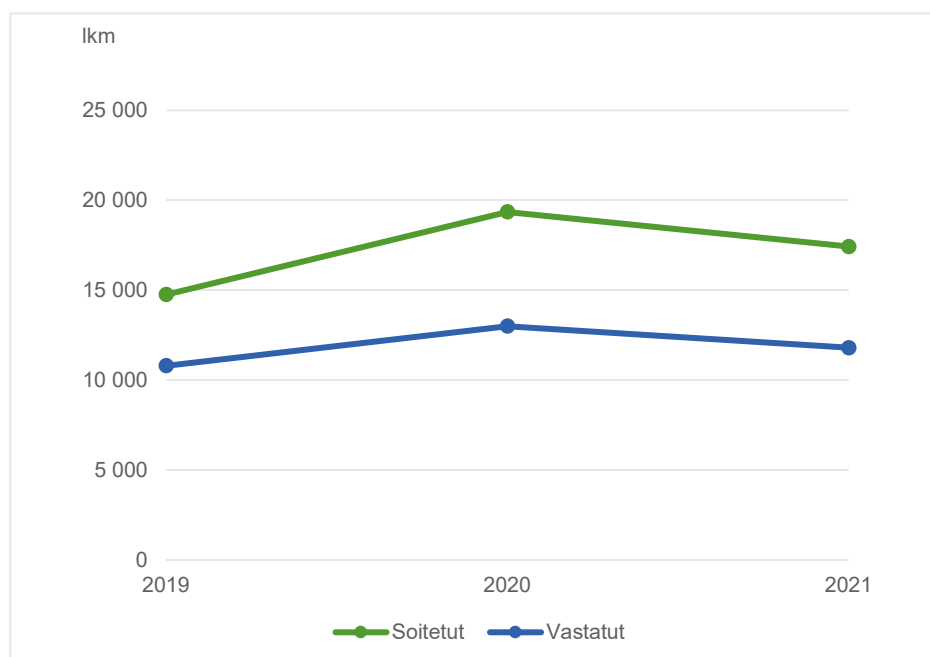
Vuonna 2021 turvakotien 15 vuotta täyttäneiden asiakkaiden kokema väkivalta oli kestänyt vuoden tai alle vuoden 28 prosentilla asiakkaista. Vuodesta viiteen vuoteen väkivalta oli kestänyt 30 prosentilla asiakkaista ja yli viisi vuotta 25 prosentilla asiakkaista. Väkivallan kestossa ei ole merkittäviä muutoksia edellisiin tilastovuosiin verrattuna (kuvio 9).

Kuvio 9. Turvakotien asiakkaiden kokeman väkivallan kesto 2015–2021

Turvakotiasiakkaiden asumisesta kerätään tietoa ennen turvakotijaksoa ja turvakotijakson päättyessä. Kysymykset asiakkaan asumisjärjestelyistä koskevat 18 vuotta täyttäneitä asiakkaita. Vuonna 2021 turvakotiin tulleista asiakkaista 59 prosenttia asui väkivallan tekijän kanssa yhdessä ja 36 prosenttia ei asunut. Turvakotijakson jälkeen väkivallan tekijän kanssa samassa asunnossa asui 21 prosenttia asiakkaista ja eri asunnoissa 60 prosenttia asiakkaista.

Nollalinja

Maksuton auttava puhelin Nollalinja aloitti toimintansa vuoden 2016 lopulla. Nollalinjaan tuli vuonna 2021 yhteensä 17 427 puhelua, joista 68 prosenttiin pystyttiin vastaamaan. Vuonna 2021 puheluiden määrä laski hieman ennätysvuodesta 2020. Vuoden 2021 maaliskuussa auttavan puhelimen rinnalle avattiin chat-palvelu. Ensimmäisenä toimintavuoteen chat-keskusteluja käytiin yhteensä 695.

Kuvio 10. Nollalinjan puheluiden määrät 2019–2021

Väkivaltaan liittyen Nollalinjaan ottivat yhteyttä eniten henkilöt (N=6889), jotka olivat itse kokeneet väkivaltaa (87 %). Toiseksi eniten yhteydenottajissa oli väkivaltaa kokeneiden läheisiä (10 %). Lisäksi Nollalinjalle ottivat yhteyttä väkivallan tekijät (4 %) ja viranomaiset (1 %). Samassa puhelussa tai chat-keskustelussa on voinut olla mukana useampikin henkilö, kuten esimerkiksi väkivallan kokija ja tekijä tai väkivallan kokija ja omainen tai viranomainen.

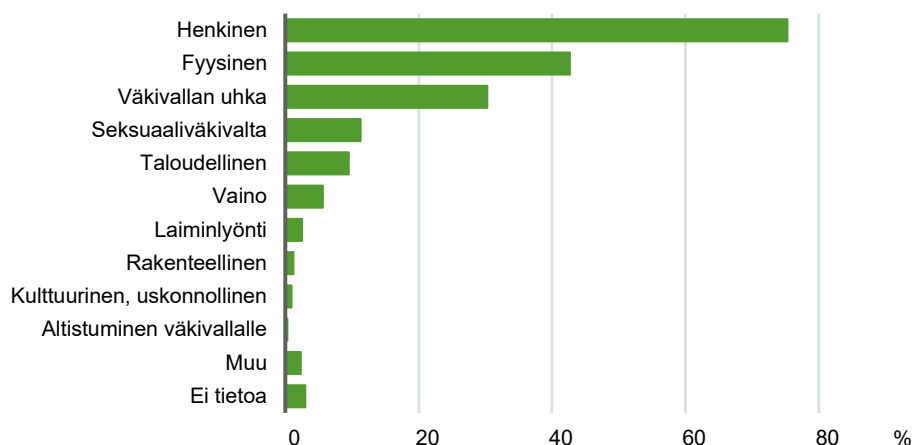
Nollalinjaan tulleissa yhteydenotoissa oli tyypillisimmin kyse parisuhdeväkivallasta. Väkivallan kokijana (N = 6468) oli useimmiten nykyinen tai entinen puoliso, avopuoliso tai seurustelukumppani (80 %). Muu lähisuhdeväkivalta kuin parisuhdeväkivalta oli kyseessä 17 prosentissa yhteydenotoista, jolloin väkivallan kokijana oli vanhempi, lapsi tai muu läheinen. Noin kolmessa prosentissa kokijana oli joku muu henkilö kuin tekijän läheinen.

Väkivallan kokijana (N = 6859) oli Nollalinjaan tulleissa yhteydenotoissa useimmiten nainen (82 %). Mies oli väkivallan kokijana reilussa kymmenesosassa (12 %) ja pienessä osassa (2 %) sukupuolena oli muu tai kokijoina oli sekä mies että nainen. Väkivallan tekijänä (N = 6835) puolestaan oli suuressa osassa tapauksista mies (76 %). Nainen oli väkivallan tekijänä yli kymmenesosassa (14 %), ja muu tai nainen ja mies yhdessä (kaksi väkivallan tekijää) neljässä prosentissa tapauksista. Väkivaltaa oli tapahtunut (N=6820) toistuvasti tai usein 60 prosentissa yhteydenotoista. Väkivaltaa oli tapahtunut joskus 17 prosentissa yhteydenotoista ja se oli ollut kertaluontoista kahdeksassa prosentissa yhteydenotoissa, jossa väkivallan toistuvuus tuli esille.

Vuonna 2021 Nollalinjassa tuli väkivallan muodoista (N=6844) esille eniten henkinen väkivalta (75 %) ja toiseksi eniten fyysinen väkivalta (43 %). Väkivallan uhkaa ilmaistiin vajaan kolmasosassa sekä taloudellista ja seksuaaliväkivaltaa noin joka kymmenennessä puhelussa. Vainoa, laiminlyöntiä, väkivallalle altistumista, rakenteellista sekä kulttuurilla tai uskonnolla perusteltua väkivaltaa tuli puheluissa esille vähäisesti. Kohdassa muu väkivalta digitaalinen väkivalta mainittiin useimmin.

Nollalinjan keskusteluissa väkivallan tapahtumapaikkana (N=6711) oli useimmiten yksityinen tila (80 %) ja sosiaalinen media (17 %). Alle kymmenessä prosentissa väkivalta oli tapahtunut julkisessa tilassa.

Kuvio 11. Koetun väkivallan muodot (%) Nollalinjan puheluissa (N=6 844)

Seri-tukikeskukset Suomessa

Suomessa on vuodesta 2016 alkaen rakennettu Seri-tukikeskusverkostoa. Vaade perustaa tukikeskuksia seksuaaliväkivaltaa kokeneille on kirjattu Euroopan neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä, ns. Istanbulin sopimukseen artiklaan 25.

Suomen ensimmäinen seksuaaliväkivaltaa kokeneiden Seri-tukikeskus perustettiin HUS Naistenlinikalle ja se avattiin 29.5.2017. Sen jälkeen Seri-tukikeskuksia on perustettu

kaikkiin viiteen yliopistolliseen sairaalaan sekä useaan muuhun keskus- ja aluesairaalaan. Jokaiselle erityisvastuualueelle (jatkossa yhteistyöalueelle) perustetaan satelliittitukikeskuksia siten, että vuoden 2023 loppuun mennessä Seri-tukikeskuksia tai -pisteitä tulee olemaan yhteensä noin 25 kappaletta. Ajantasainen lista yhteystietoineen päivittyi osoitteeseen www.thl.fi/seri.

Seri-tukikeskus on aina auki ja tarjoaa oikeuslääketieteellisen näytteenoton, lääketieteellisen hoidon, traumatuen ja seurannan sekä tukea toipumiseen. Palvelut ovat aina uhrille maksuttomia. Seri-tukikeskus hoitaa kaikki 16 vuotta täyttäneet seksuaaliväkivaltaa kokee neet sukupuolesta riippumatta. Alle 16-vuotiaiden tutkimisesta ja hoidosta vastaa alueen lastensairaala. Seri-tukikeskukseen voi hakeutua omatoimisesti, läheisen tai poliisin saatamana tai muiden toimijoiden ohjaamana.

VN TEAS -rahoituksella tutkittiin Seri-tukikeskuksen asiakkaiden taustaa, tukipalveluiden käyttöä ja rikosprosessin etenemistä. [Tutkimuksen loppuraportti](#) julkaistiin vuoden 2023 alussa.

Seri-tukikeskuksen asiakkailla on monia haavoittuvuustekijöitä. Kahdella kolmesta oli ollut mielenterveyden haasteita ja yli puolella aiempia väkivallan kokemuksia. Kodin ulkopuolelle tutkimukseen vastanneista oli ollut sijoitettuna 6 prosenttia. Myös päihteiden käyttö oli vastaajilla yleistä ja päihteet liittyivät raiskaustapahtumaan usein.

Tutkimuksen mukaan aiempi seksuaaliväkivallan kokemus oli puolella vastaajista samoin kuin fyysisen väkivallan kokemuksia. Henkistä väkivaltaa oli kokenut yli puolet (57 %) vastaajista. Seksuaaliväkivaltakokemus tapahtuu tavallisimmin viikonloppuna, yöaikaan ja paikkana on yksityinen sisätila 47 prosentissa teoista. Yli puolet seksuaaliväkivaltaa kokeista kertoi, ettei kyennyt tekemään mitään, koska lamaan tui ja reilu kolmannes, että ei tehnyt mitään, koska arveli, että raiskaus olisi nopeammin ohi. Vastaajista 19 prosenttia kertoi, että yritti taistella vastaan ja vain 17 prosenttia taisteli vastaan. Erityisen huomattava löydös tutkimuksessa on, että uhrien kuolleisuus on huomattavan suuri, naisilla 24–196 kertainen ja miehillä 13–60 kertainen verrattuna saman ikäisiin. Tämä tieto selvisi osittain jo tutkimuspyyntöjen lähettämisen aikaan, sillä osa asiakkaista oli jo kuollut.

Seri-tukikeskuksen asiakkaista 70 prosenttia oli alle 30-vuotiaita ja 96 prosenttia heistä oli naisia. Rekisteritutkimuksessa tukikeskuksen 688 asiakkaasta 74 prosenttia teki rikosilmoituksen. Tapauksista 36 prosenttia eteni syyteharkintaan ja 22 prosentissa tapauksista nostettiin syyte. Rikosilmoituksesta syyteharkinnan päätökseen aikaa kului yli vuosi.

Kaikissa tukikeskuksissa asiakasmäärät ovat nousseet vuosittain. Tosin pandemia-aika näkyi kävijämäärien kasvun tasaantumisena tiukimpina rajoituskuukausina.

Seri-tukikeskusten asiakkaista suurin osa oli nuoria naisia. Tekijöistä 80 prosenttia oli jollain tavalla uhrille tuttuja. Tukikeskuksesta riippuen asiakkaat hakeutuivat keskuksen asiakkaaksi joko itsenäisesti tai poliisin tuomina. Hus Seri-tukikeskuksessa 62 prosenttia hakeutui tutkimuksiin ilman poliisin ohjausta.

Taulukko 8. Yliopistosairaaloiden Seri-tukikeskusten kävijämäärät toiminnan alusta vuoden 2021 loppuun.

Vuosi	HUS aloitti 29.5.2017	TYKS aloitti 6.5.2019	TAUS aloitti 10.6.2019	KYS aloitti 7.10.2019	OYS aloitti 3.2.2020
2017	189				
2018	409				
2019	444	87	58	14	
2020	440	128	107	48	59
2021	534	157	144	65	88
yhteensä	2 016	372	309	127	147

MARAK-työryhmät

Moniammatillinen riskinarviointikokous eli MARAK on vakavan parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin ja uhrin turvallisuuden varmistamisen moniammatillinen toimintamalli.

Suomessa MARAK-menetelmä otettiin käyttöön vuonna 2010 ja toiminnan kansallisesta koordinaatiosta vastaa THL.

MARAK kokoaa alueella toimivat uhrin auttamiseksi työskentelevät viranomaiset ja järjestöt yhteen ja koordinoi uhrille annettavaa tukea. MARAK-työryhmiä on Suomessa jokaisen maakunnan alueella yhteensä kymmenillä eri paikkakunnilla. Vuonna 2021 Suomessa oli 38 paikallista työryhmää.

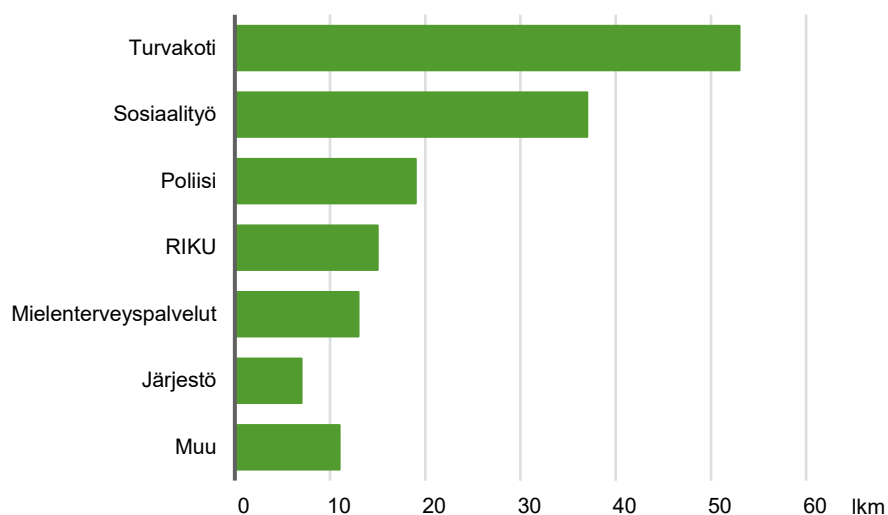
Itse toimintamalli on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa uhrille tehdään systemaattinen väkivallan riskinarviointi MARAK-lomakkeen avulla. Jos riski on kohonnut, työryhmä voi auttaa uhrin hänen suostumuksellaan. Työryhmässä laaditaan moniammatillinen toimintasuunnitelma, jonka toimenpiteiden tarkoituksena on parantaa uhrin ja tämän mahdollisten lasten turvallisuutta.

MARAK-työryhmien asiakkaat

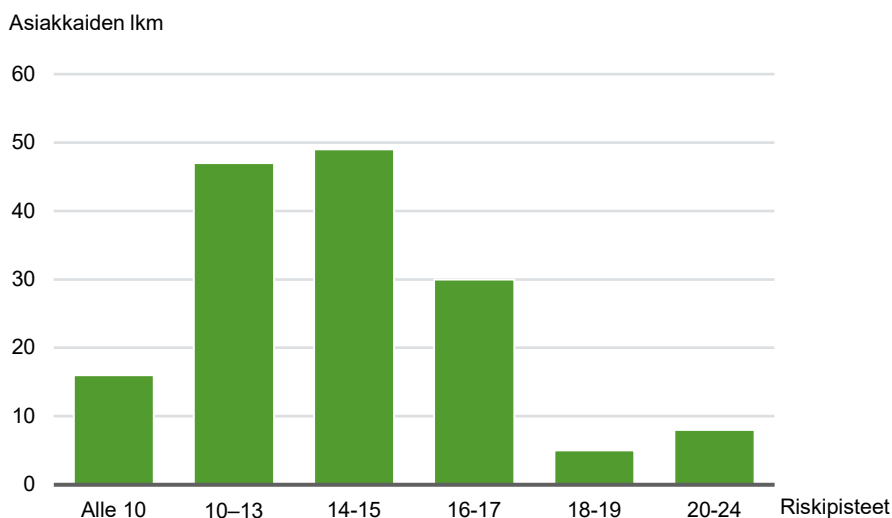
Paikallisen MARAK-työryhmän asiakkaaksi voi ohjautua mistä tahansa sosiaali- ja terveyspalvelusta tai poliisista, jossa uhrille on tehty vakavan parisuhdeväkivallan MARAK-riskinarviointi. Kriteereinä asiakasohjaukselle pidetään noin 14 riskipistettä (kyllä-vastausta) MARAK-riskinarviointilomakkeella, vuoden aikana samaan osoitteeseen toistuvat kotihälytykset perheväkivaltakoodilla tai ammattilaisen omaa arviota uhrin mahdollisesta hyötymisestä moniammatillisesta avusta tilanteeseensa.

MARAK-työryhmät tilastoivat asiakkaistaan tunnistettomia perustietoja, joita voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä. Vuonna 2021 Suomen MARAK-työryhmissä tilastoihin yhteensä 155 asiakastapausta. Valtaosa tilastoiduista asiakastapauksista ohjautui MARAK-työryhmään joko turvakodista (53 kpl) tai sosiaalityön palvelusta (37 kpl). Terveystuon, poliisin tai muiden tahojen asiakasohjaukset olivat selvästi harvinaisempia.

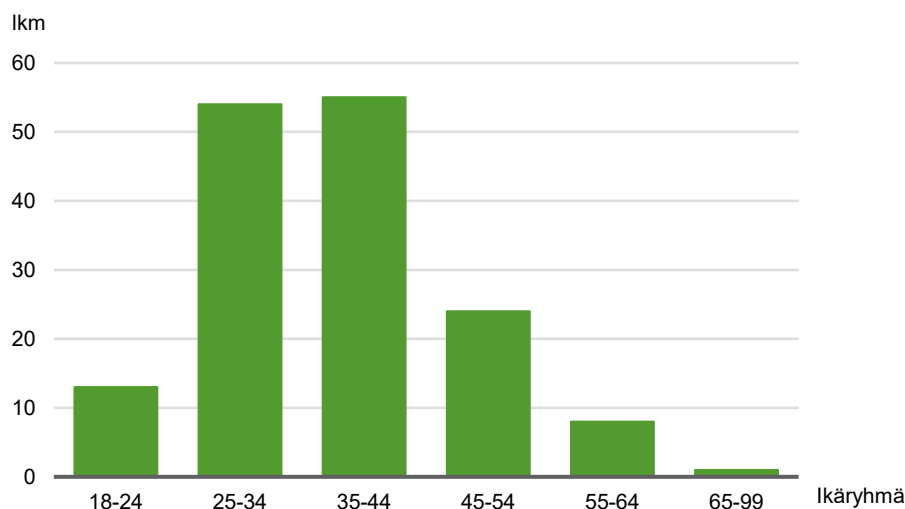
Kuvio 12. MARAK-työryhmien asiakasohjaukset 2021

Yleisimmin MARAK-asiakastapausten systemaattiseen riskinarviointilomakkeeseen kirjattut riskipisteet olivat joko hieman alle tai hieman yli 14 riskipistettä. 10–13 riskipistettä kirjattiin 34 prosentissa tapauksista ja 14–15 riskipistettä 35 prosentissa tapauksista. 16–17 riskipistettä kirjattiin 22 prosentissa tapauksista ja 18–19 pistettä neljässä prosentissa tapauksista. Lähes maksimipistemäärät eli 20–24 riskipistettä kirjattiin viidessä prosentissa tapauksista. Alle 10 riskipisteen tapauksia ei ollut MARAK-työryhmissä vuonna 2021.

Kuvio 13. MARAK-asiakkaiden riskipisteet 2021

MARAK-työryhmien vuonna 2021 auttamista uhreista kuusi oli miehiä ja loput 149 naisia. Uhrien ikä oli yleisimmin 35–44-vuotta. Lähes yhtä yleinen ikähaarukka oli 25–34-vuotta. Uhrin olivat näin ollen tyypillisimmin varhaiskeski-ikäisiä tai nuorehkoja naisia.

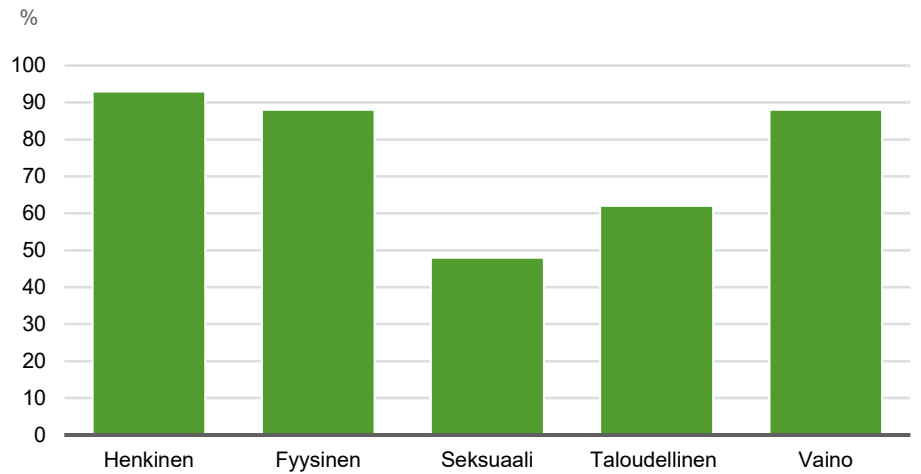
Kuvio 14. MARAK-asiakkaiden ikä 2021

Valtaosalla eli 92 prosentilla MARAK-asiakkaista oli samassa taloudessa asuvia lapsia. Suurin osa (71 %) samassa taloudessa asuvista lapsista olivat vielä aivan pieniä, iältään 0–6-vuotiaita. Noin viidennes (21 %) samassa taloudessa asuvista lapsista oli kouluikäisiä eli 7–15-vuotiaita. Vastaavasti 16–17-vuotiaita lapsia oli kahdeksalla prosentilla ja täysi-ikäisyyden saavuttaneita lapsia oli seitsemällä prosentilla niistä asiakkaista, joilla tilastoitiin samassa taloudessa asuvia lapsia.

Uhrin äidinkieleksi ilmoitettiin suomi 89 prosentissa tapauksista. Seuraavaksi yleisimmin tilastoitu muu kieli oli ruotsi. Muuta kieltä kuin suomea äidinkielenään puhuvia oli tilastoiduista asiakastapauksista yhteensä 11 prosenttia.

Uhrin ilmoittivat yleisesti kokeneensa useampaa kuin yhtä väkivallan muotoa. Tyypillisintä oli henkisen väkivallan kokeminen, jota ilmeni 93 prosentissa tapauksista. Myös fyysisen väkivallan kokeminen 88 prosentissa tapauksista oli yleistä. Vainoa ilmoitti kokeneensa 88 prosenttia tapauksista mikä on merkittävästi noussut verrattuna 2019 vuoden tilastoon, jolloin vainoa oli kokenut vajaa puolet (44 %) asiakastapauksista. Taloudellisen väkivallan (62 %) ja seksuaaliväkivallan (48 %) kokemukset olivat myös varsin yleisiä.

Kuvio 15. MARAK-asiakkaiden kokeman väkivallan muodot

Ilmoitetuista tekijöistä 50 prosenttia oli uhrin ex-puolisoita, 41 prosenttia avo- tai aviopuolisoita ja kahdeksan prosenttia nykyisiä seurustelukumppaneita.

Kunniaan liittyvä väkivalta Suomessa

Suomessa kunniaan liittyvää väkivaltaa ei ole laajemmin tutkittu, eikä sen esiintyvyydestä ole tarkkoja arvioita tai tilastotietoa. Vuonna 2020 Suomen turvakodeissa oli kunniaan liittyvää väkivaltaa kokeneita asiakkaita 211 (4 % kaikista asiakkaista) ja vuonna 2021 asiakkaita oli 162 (3 % kaikista asiakkaista). Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä tilastoi järjestelmään otettujen asiakkaiden tulossyyt ja kunniaan liittyvän väkivallan osalta voidaan tarkastella pakkoavioliiton uhrien määriä. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli vuoden 2021 lopussa 176 pakkoavioliittoihin liittyvän ihmiskaupan uhria.

Kunniaan liittyvän väkivallan parissa toimivilta järjestöiltä saatujen tilastojen perusteella järjestöillä on ollut vuonna 2021 reilut 400 asiakasta, joiden asiakkuuden syynä on ollut kunniaan liittyvä väkivalta. Lisäksi järjestöissä on tehty ilmiöön liittyvää ennalta ehkäisevää työtä ja tavattu satoja asiakkaita sen tiimoilta. Niiden osalta, joiden sukupuoli oli tiedossa (78 %), järjestöjen palveluihin kunniaan liittyvän väkivallan vuoksi hakeutuneista oli naisia 62 prosenttia, miehiä 36 prosenttia ja muunsukupuolisia 3 prosenttia. Niiden osalta, joiden ikä oli tiedossa (61 %), 14 prosenttia oli alle 18-vuotiaita, 41 prosenttia 18–29-vuotiaita ja 45 prosenttia yli 30-vuotiaita. Helsingin Poliisilaitos on viime vuosina hoitanut kymmenestä pariin kymmeneen kunniaan liittyvän väkivallan tapausta vuosittain.

Kunniaan liittyvä väkivalta

Kunniaan liittyvällä väkivallalla tarkoitetaan kunnian säilyttämiseksi tai sen palauttamiseksi tehtyä väkivaltaa.

Kunniaan liittyvä väkivalta on yleensä lähisuhdeväkivaltaa, mutta aina tekijä tai tekijät eivät ole uhrin tiedossa ja uhka voi tulla kauempaa uhrin lähipiiriin ulkopuolelta.

Kunniaan liittyvässä väkivallassa yhteisö pyrkii kontrolloimaan yksilön käytöstä väkivallan avulla. Kunniaan liittyvän väkivallan taustalla on usein sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvä hierarkkinen, patriarkaalinen ja heteronormatiivinen arvomaailma, jossa kunnialla ja häpeän pelolla on korostunut merkitys.

Lähisuhdeväkivalta 2021 -tilastoraportin kirjoittajat

Tilastoraportin teksti on tuotettu usean asiantuntijan yhteistyönä:

Lähisuhdeväkivallasta viranomaisten rikostilastoissa on kirjoittanut yliaktuaari Kimmo Haapakangas Tilastokeskuksesta.

Lähisuhdeväkivallan osuudesta henkirikoksissa ovat kirjoittaneet tutkijatohtori Karoliina Suonpää ja suunnittelija Anna Raeste Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista.

Lapsiin kohdistuneista seksuaali- ja väkivaltarikoksista sekä Barnahus-yksiköiden asiakkaista ovat kirjoittaneet johtava tutkija Taina Laajasalo ja erikoissuunnittelija Rika Rajala Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

Parisuhdeväkivallan ilmenemisestä FinLapset -kyselytutkimuksessa ovat kirjoittaneet tutkimuspäällikkö Reija Klemetti ja erikoistutkija Maaret Vuorenmaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

Lähisuhdeväkivallasta kansallisessa rikosuhritutkimuksessa on kirjoittanut tutkija Matti Näsi Helsingin Yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista.

Lähisuhdeväkivallasta turvakotipalveluissa on kirjoittanut kehittämisspäällikkö Suvi Nipuli Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

Lähisuhdeväkivallasta Nollalinja-puhelinpalvelussa ovat kirjoittaneet erityisasiantuntija Anu Karhinen-Soppi ja kehittämisspäällikkö Elisa Niklander Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

Seri-tukikeskuksista ja niiden asiakkaiden kokemasta väkivallasta ovat kirjoittaneet erityisasiantuntija Katriina Bildjuschkin Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL), osastonlääkäri Riina Korjamo Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiristä (HUS), gynekologi Sari Pelkonen Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin Oulun yliopistollisesta sairaalasta (OYS), Jenni Rautio kättilö ja seksuaalineuvoja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin Turun yliopistollisesta keskussairaalasta (Tyks).

Lähisuhdeväkivallasta MARAK-työryhmien tilastoimista asiakastapauksista on kirjoittanut kehittämisspäällikkö Elisa Niklander Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

Kunniaan liittyvästä väkivallasta Suomessa on kirjoittanut erityisasiantuntija Mimmi Koukula Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL).

Käsitteet ja määritelmät

Barnahus: Barnahus-hankkeessa tehostetaan lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvitysprosesseja sekä väkivaltaa kokeneiden lasten tukea ja hoitoa. Suuntaviivana toimivat eurooppalaiset [Barnahus-standardit](#).

Kunniaan liittyvä väkivalta: Kulttuuriin liittyvä väkivalta, joka ilmenee henkilön tai henkilöryhmän psyykkisenä painostuksena tai fyysisenä voimankäyttönä tilanteessa, jossa henkilöä tai henkilöryhmää epäillään yhteisöllisten siveysperiaatteiden loukkaamisesta. Kunniaan liittyvä väkivalta on yhteisöllistä väkivaltaa, jossa perhe, suku tai muu yhteisö kontrolloi yksilöä väkivaltaisesti syyttäen normien vastaisesta käytöksestä. Kunniaan liittyvän väkivallan taustalla on yhteisöllinen, usein epätasa-arvoinen ja miesvaltainen arvo maailma.

Lähisuhdeväkivalta: Väkivalta, jonka tekijä ja kohde ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa. Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua henkilön nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lapseen, lähisukulaiseen tai muuhun läheiseen.

Lähisuhdeväkivallan uhri / kokija: Raportissa käytetään molempia käsitteitä, kuten myös väkivaltatutkijoiden ja väkivaltatyön kentällä. Uhri-käsitettä käytetään erityisesti

rikosasioihin liittyen ja kokija käsitettä erityisesti lähisuhdeväkivaltaan liittyvien erityispalveluiden osalta.

MARAK-työryhmä: Paikallinen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, poliisista ja keskeisistä järjestöistä koostuva työryhmä, jonka tehtävänä on laatia vakavan parisuhdeväkivallan uhrille tai sen uhan alla elävälle hänen turvallisuutensa parantamiseksi moniammatillinen suunnitelma.

Nollalinja: Istanbulin sopimuksen 24 artiklan nojalla Suomeen perustettu maksuton, ympärivuorokautinen ja valtakunnallinen auttava puhelin lähisuhdeväkivaltaa tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tai jommankumman uhkaa kokeneille. Tukea myös läheisille ja ammattilaisille.

Parisuhdetappo: Tappo, joka kohdistuu henkilön seurustelukumppaniin tai nykyiseen tai entiseen puolisoon.

Perheväkivalta: Lähisuhdeväkivalta, joka kohdistuu saman perheen jäseneen.

Seri-tukikeskus: Istanbulin sopimuksen 25 artiklan nojalla Suomeen perustettu seksuaaliväkivaltaa kohdanneiden akuutti (alle 1 kk tapahtuneesta) tukiyksikkö yli 16-vuotiaille sukupuolesta riippumatta.

Turvakoti: Turvakoti on ympärivuorokautinen, asiakkaalle maksuton kriisityön yksikkö, johon lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeva henkilö voi mennä oma-aloitteisesti tai viranomaisen tai muun tahon ohjaamana, tarvittaessa myös nimettömänä.

Taulukoissa käytetyt symbolit

0,0 suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä

www.thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen/lahisuhdevakivalta

Kirjallisuus

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. (2020) Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/handle/10024/139150>.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. (2021) Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021. https://www.ihmiskauppa.fi/materiaalipankki/tilastot_ja_tilannekatsaukset/ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_vuosikatsaus_2021.

Kolttola, I & Näsi, M. (2022) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2021 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 51/2022. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/348246>.

Korjamo, R. (toim.). (2023) Seri-tukikeskusten asiakkaiden tausta, tukipalveluiden käyttö ja rikosprosessin eteneminen Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:1. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164543>.

Suonpää, K., Koskela, T., Sutela, M., Törölä, M. & Aaltonen, M. (2023). Naisiin kohdistuvat parisuhdetapot: Tapahtumaketjut, taustat ja ehkäisy. Valtio-neuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:16. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-133-9>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2023) Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja palveluiden käyttöön (KOVÄ). Tutkimushankkeen verkkosivut.

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/koronaepidemian-vai-kutukset-lahisuhdevakivallan-kokemuksiin-ja-palveluiden-kayttoon-kova->

Laatuseloste

Lähisuhdeväkivalta 2021

Tilastotietojen relevanssi

Tämä tilastoraportti on järjestyksessä kolmas THL:n julkaisema lähisuhdeväkivaltatilasto. Edellinen julkaistiin vuonna 2021 (Lähisuhdeväkivalta 2019). Raportti julkaistaan jatkossa kahden vuoden välein sitä sisällöllisesti kehittäen.

Tilastoraportti kokoaa yhteen vuotta 2021 koskevaa tilasto- ja tutkimustietoa lähisuhdeväkivallasta Suomessa. Lähisuhdeväkivaltaa kuvataan tarkastellen ensiksi viranomaisten tietoon tulleiden lähisuhdeväkivallan uhrien sekä henkirikosten seurantajärjestelmässä analysoituja määriä. Toiseksi raportti kokoaa tietoa väkivallan esiintyvyydestä uhritutkimuksessa. Kolmanneksi raportti sisältää tietoa lähisuhdeväkivaltaan tarkoitettujen erityispalvelujen asiakasmääristä ja lähisuhdeväkivallan tunnistamiseen kehitetyistä toimintamalleista.

Tilastossa hyödynnettyjä aineistoja kuvataan tarkemmin alla. Aineistot eivät suoraan kuvaa väkivaltakokemusten yleisyyttä eri väestöryhmissä, sillä kaikki eivät tunnista kokemuksia väkivallaksi, halua kertoa niistä tutkimuksissa, tee ilmoitusta viranomaisille tai hae kokemustensa käsittelyyn apua erityispalveluista. Väkivaltakokemuksia kartoittavissa uhritutkimuksissa kysytään vain tietyistä koetun väkivallan muodoista. On myös muita koetun väkivallan muotoja, joista tällä hetkellä on saatavilla niukalti tietoa. Tällaisia ovat esimerkiksi taloudellinen väkivalta, pakottava kontrolli, vaino ja kunniaan liittyvä väkivalta. Toistaiseksi ei niin ikään ole saatavilla tarkkaa tietoa esimerkiksi lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta peruspalveluissa.

Tilastoraportin tietosisältöä tullaan kehittämään ja tarvittaessa laajentamaan jatkossa. Tilastoraportissa julkaistavat tietolähteet saattavat myös vaihdella eri vuosina.

Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Rikos- ja pakkokeinotilasto

Rikos- ja pakkokeinotilaston tuottaa Tilastokeskus. Tilastossa kuvataan poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tulleita rikoksia. Tilasto perustuu kokonaisaineistoon. Tilaston perusaineisto saadaan poliisin käytössä olevasta automaattiseen tietojen käsittelyyn perustuvasta rikosilmoitusjärjestelmästä. Lähisuhde- ja perheväkivaltatilasto perustuu rikostilaston vuosiaineistoon yhdistettynä väestötilastoihin.

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta-aineisto on muodostettu rekisteritietojen pohjalta poliisille ilmoitetuista rikoksista. Poliisin Patja-järjestelmän rikosilmoitusaineiston uhrille ja epäillylle on yhdistetty Tilastokeskuksen aineistoista kotipaikkatietoja, tieto perheasemasta sekä lapsista, vanhemmista, aviopuolisosta ja rekisteröidystä puolisoista. Perhe-aseman ja asuintietojen perusteella on päätelty asuvatko uhri ja epäilty avoliitossa. Rekisteriaineistojen tiedot ovat tilastovuoden tietoja. Aineistossa on myös huomioitu sellaiset tapaukset, joissa uhri ja epäilty ovat tilastovuotta edeltävänä vuonna asuneet avoliitossa. Tilastoaineistoon on lisätty tarkastelu siitä, onko uhrilla ja epäillyllä yhteinen lapsi. Mikäli uhri ja epäilty ovat keskenään avo- tai avoliitossa tai ovat entinen avio- tai avopari, he kuuluvat ensisijaisesti näihin luokkiin ja vasta sen jälkeen tarkastellaan, onko uhrilla ja epäillyllä yhteistä lasta.

Henkirikosseuranta

Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti on vuodesta 2002 ylläpitänyt yhdessä poliisiammattikorkeakoulun ja sisäministeriön poliisiosaston kanssa Henkirikollisuuden seurantajärjestelmää, jonka avulla seurataan ja tutkitaan kuolemaan johtaneen väkivallan määrää ja piirteitä. Vuodesta 2019 järjestelmä on jatkunut Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin ja Poliisihallituksen yhteistyönä. Tällä hetkellä tietokannan tiedot eivät mahdollista viime vuosien kehityksen analysoimista. Henkirikosseurantaa varten on perustettu tietokanta, johon kirjataan perustiedot poliisin tietoon tulevien tahallisten henkirikosten (murha, tappo, surma, lapsensurma) ja tahallisen pahoinpitelyrikoksen

yhteydessä tehtyjen kuolemantuottamusrikosten osapuolista sekä teonpiirteistä. Tietokantaan ei kerätä tietoja henkirikoksen yrityksistä tai muista väkivaltarikoksista. Tiedot kerätään rikosten esitutkinnasta vastaavilta rikostutkijoilta määrämuotoisella sähköisellä lomakkeella. Ne kirjataan, kun esitutkinta on saatettu loppuun tai rikoksen ilmi tulosta on kulunut yksi vuosi. Tietokanta sisältää tiedot kaikista Suomen poliisin tutkimista esitutkinnassa todennäköisiksi henkirikoksiksi todetuista tapauksista.

Poliisille ilmoitetut lapsiin kohdistuneet pahoinpitely- ja seksuaalirikokset sekä Barnahus-yksiköiden asiakastilastot

Poliisille ilmoitetut pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyihin liittyvät tilastotiedot on haettu poliisin rikosilmoitustilastoista (Liitetaulukko 1). Paikallispoliisin alueelliset tilastot pitävät sisällään kaikki poliisilaitokset. Keskusrikospoliisi ei kuulu näihin. Poliisin tilastoissa tapaukset ilmoitetaan asianomistajien lukumäärän pohjalta. Luvut sisältävät kaikki alle 18-vuotiaat.

Lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian ja -psykologian vuoden 2020–2021 tiedot julkaistaan tässä ensimmäistä kertaa. Yliopistosairaaloiden yhteydessä toimivat yksiköt keräävät tilastotietoa niihin ohjautuneista tapauksista ja näistä on koostettu lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden tilasto. Asiakkaaksi tullaan poliisin virka-apupyynnön perusteella. Virka-apupyynnöt koskevat pääasiassa alle 16-vuotiaisiin kohdistuvia pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyjä.

FinLapset-kyselytutkimus

FinLapset-kyselytutkimus käynnistettiin nimellä Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimus. Vuonna 2017 toteutettiin vauvaperheisiin kohdistunut pilottitutkimus kuuden maakunnan alueella ja vuonna 2018 toteutettiin ensimmäinen 4-vuotiaisiin lapsiin perheineen kohdistuva kansallinen tiedonkeruu. Vuosina 2017 ja 2018 perheitä pyydettiin osallistumaan tutkimukseen lapsen terveystarkastuksen yhteydessä lastenneuvolassa, mutta vuodesta 2020 alkaen tiedonkeruu on toteutettu vanhemmille suunnattuna postikyselynä. Jatkossa vauvojen ja 4-vuotiaiden lasten perheiden kyselytiedonkeruut on tavoitteena toteuttaa joka neljäs vuosi, seuraavan kerran vuonna 2024.

FinLapset-kyselytutkimuksen vuoden 2020 tiedonkeruun kohderyhmänä olivat noin 3–6 kuukauden ikäisten vauvojen vanhemmat. Kohderyhmään kuuluvien vauvojen vanhempien henkilötiedot poimittiin Digi- ja väestötietoviraston (DVV) väestötietojärjestelmästä. Vuoden 2020 tiedonkeruussa tehtiin kuusi erillistä kokonaisotospoimintaa: kolme keväällä ja kolme syksyllä 2020. Jokainen poiminta sisälsi tietyn neljän viikon aikana syntyneiden vauvojen vanhempien tiedot. Vauvojen syntymäaikavälit olivat: 25.11.2019–16.2.2020 (kevään otokset) ja 20.4.–12.7.2020 (syksyn otokset). Vanhempia lähestyttiin ensimmäisen kerran silloin, kun otoksen nuorin vauva oli 12 viikkoa ja vanhin 16 viikkoa. Vauvan molemmille vanhemmille lähetettiin kaikki tutkimusmateriaali postitse ja henkilökohtaisena. Tarvittaessa vanhemmille lähetettiin kolme muistutusta vastaamisesta. Tiedonkeruu käynnistyi 12.3.2020, jolloin ensimmäiseen otokseen kuuluville vanhemmille lähetettiin kutsukirje. Vanhempien lähestymiset toteutettiin 12.3–8.7.2020 (kevään kokonaisotokset) ja 5.8.–8.12.2020 (syksyn kokonaisotokset) välisenä aikana. Kyselyyn vastasi 8977 synnyttänyt (vastausprosentti 50) ja 5843 toista vanhempaa (vastausprosentti 36, miehiä >99 %). Vastanneista naisia oli 8995 ja miehiä 5825.

Rikosuhritutkimus

Kansallinen rikosuhritutkimus on toteutettu yhdenmukaisin menetelmin vuodesta 2012 alkaen ja se toistetaan vuosittain. Sen perusjoukkona ovat 15–74-vuotiaat Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa) vakituisesti asuvat henkilöt. Tästä joukosta poimittiin tutkimusta varten Väestörekisterikeskuksen ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä yhteensä 18 000 henkilön ositettu otos.

Tutkimuksen aineisto kerättiin posti- ja internet-kyselynä joulukuun 2021 ja maaliskuun 2022 välisenä aikana. Kyselyn tulokset ovat keskeisiltä osin vertailukelpoisia Kansallisen rikosuhritutkimuksen vuosien 2012–2020 tietoihin, mutta eivät tätä aikaisemmin suoritettuihin uhritutkimuksiin, jotka eroavat tästä kyselystä sekä tietosisällön että kyselymenetelmien suhteen. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 4 813 henkilöä, joista miehiä oli 2 126 ja naisia 2 687. Kyselyn vastausprosentti oli 15–74-vuotiaiden osalta 34,4 prosenttia.

Turvakotipalvelut

Tilasto perustuu THL:n turvakodeilta vuosittain keräämiin tietoihin. Vuonna 2021 Suomessa oli yhteensä 29 turvakotia, joissa oli yhteensä 211 perhepaikkaa. Tiedonkeruun toteutus ja tietojen relevanssi on kuvattu alkuperäisessä tilastoraportissa.

Nollalinja auttava puhelin

Nollalinja auttavasta puhelimesta (www.nollalinja.fi) raportoidaan kolmannen kerran tässä julkaisussa. Tietojen relevanssia ei ole kuvattu muussa julkaisussa ja sen vuoksi tietojenkeruusta kerrotaan tässä yhteydessä tarkemmin. Nollalinja -auttavan puhelimen toiminnan järjestämisestä vastaa THL.

THL kerää anonyymia tietoa puheluiden määristä, ajankohdista ja kestoista. Puhelinliittymän tuottava Elisa toimittaa raportit puheluiden määristä ja ajankohdista. Soittajan puhelinnumero salataan kaikissa vaiheissa ja se ei tule missään vaiheessa näkyviin puheluihin vastaaville Nollalinjan työntekijöille, eikä THL:ään toimitettavaan raporttiin.

Lisäksi kerätään anonyymia tietoa soittajan roolista, väkivallan muodoista, käytetyistä palveluista ja millaista apua on annettu. Tätä varten on sähköinen anonyymi seurantalomake, jonka Nollalinjan työntekijä täyttää puhelussa esiin tulleiden asiasisältöjen perusteella. Puheluissa ei haastatella asiakkaita ja tämän vuoksi lomakkeessa olevat tietosisällöt ovat puutteellisia niiltä osin, jos asia ei tule esille keskustelun aikana. Seurantalomakkeeseen ei täytetä mitään soittajan henkilöllisyyteen liittyviä tietoja, vaikka hän omaehtoisesti kertoisikin niistä puhelun aikana.

Seri-tukikeskukset

Suomen ensimmäinen seksuaaliväkivaltaa kokeneiden Seri-tukikeskus avattiin Helsinkiin HUS:n Naistenklinikalle 2017, Turkuun, Tampereelle ja Kuopioon 2019 ja Ouluun 2020. Seri-tukikeskusten kokonaisluku on 10 kpl joulukuussa 2021. Vuoden 2023 loppuun mennessä Suomessa toimii 25 Seri-tukikeskusta tai -pistettä. Seri-tukikeskuksen tilasto on sairauskertomusjärjestelmästä erillinen verkkopohjainen taulukko, joka on perustettu tukikeskuksen raportointia ja tutkimusta varten. Taulukkoa täydentää Seri-tukikeskuksen henkilöstö oman työnsä ohella asiakaskäynneillä ilmi tulleiden tietojen perusteella. Tiedot taulukkoon pyritään täydentämään mahdollisimman pian käytien jälkeen, mutta osa tiedoista kerätään jälkikäteen sairauskertomusjärjestelmästä.

MARAK-työryhmät

MARAK-työryhmien asiakastiedoista raportoidaan toista kertaa tässä julkaisussa. MARAK-työryhmiä toimi Suomessa vuonna 2021 yhteensä 38. MARAK-työryhmien sihteerit tilastivat käsittelemistään tapauksista THL:n ylläpitämään tilastoon ei-tunnisteellisia asiakastietoja, joita voidaan analysoida ja käyttää esimerkiksi toimintamallin kehittämiseen ja koulutuksen suuntaamiseen. Tietoja on kerätty vuodesta 2016, mutta ne julkaistaan ensimmäistä kertaa vuoden 2021 osalta tässä raportissa.

Kunniaan liittyvä väkivalta

Kunniaan liittyvästä väkivallasta ei kerätä tietoa tai sitä ei tilastoida Suomessa systemaattisesti. Kunniaan liittyvästä väkivallasta ei ole erillistä lainsäädäntöä, vaan teot sisältyvät Suomen rikos- ja muuhun lainsäädäntöön. Rikokset voivat olla esimerkiksi pakottamista, vapaudenriistoa, laittomia uhkauksia, pahoinpitelyjä, ihmiskauppaa ja lapseen kohdistuvia rikoksia.

Kunniaan liittyvän väkivallan tilastotietoa on koottu tähän raporttiin ensimmäistä kertaa. Tietoja on koottu turvakotipalveluiden tilastoista ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän [vuosikatsauksesta 2021](#) ja kunniaan liittyvän väkivallan parissa toimivilta järjestöiltä saaduista tiedoista.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilastoraportin teksti on tuotettu THL:n, Helsingin yliopiston ja Tilastokeskuksen asiantuntijoiden yhteistyönä. Merkityt kirjoittajat vastaavat oman tekstinsä oikeellisuudesta ja tarkkuudesta.

Tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Rikos- ja pakkokeinotilasto ja turvakotitilasto sekä henkirikoskatsaus ja Kansallisen rikosuhritutkimuksen tulostarkastus julkaistaan vuosittain. Tähän tilastoraporttiin on koottu näiden lähteiden vuoden 2021 tuloksista sekä harvemmin julkaistavista eräitä erityispalveluja koskevista asiakastiedoista samaa vuotta koskevat tiedot yhteen. FinLapset kyselytutkimuksen tiedot koskevat 2020 vuoden tuloksia, jatkossa vauvojen ja 4-vuotiaiden lasten perheiden tiedonkeruut on tavoitteena toteuttaa joka neljäs vuosi, seuraavan kerran vuonna 2024.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Lähisuhdeväkivaltaa koskeva tilastoraportti julkaistaan kahden vuoden välein THL:n verkkosivuilla. Kyseessä on kokoava raportti. Osa raporttiin kootuista tiedoista on julkaistu jo aiemmin Tilastokeskuksen, Helsingin Yliopiston sekä THL:n muissa julkaisusarjoissa. Osaa tiedoista, kuten esimerkiksi kunniaan liittyvän väkivallan tilastotietoa, SERI-tukikeskusten ja MARAK-työryhmien asiakastietoja, ei julkaista säännöllisesti muissa julkaisusarjoissa.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Rikos- ja pakkokeinotilastot kuvaavat hyvin rikollisuutta ja sen muutoksia. Tilastoitujen rikosten määriin vaikuttavat kuitenkin muutokset poliisin valvonnassa, lainsäädännössä sekä kansalaisten halukkuudessa ilmoittaa rikoksista poliisille. Esimerkiksi 1.1.2023 astui voimaan rikoslain seksuaalirikossäädännön uudistukset.

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastoraportissa käytetyt käsitteet on kuvattu yllä ja ne ovat yhteneväiset THL:n vuonna 2020 julkaiseman Väkivaltakäsitteiden sanaston kanssa. Väkivaltakäsitteiden sanasto päivitetään vuoden 2023 aikana.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1: Pahoinpitely- ja seksuaalirikokset vuosina 2020–2021 alueittain

Liitetaulukko 1. Pahoinpitely- ja seksuaalirikokset vuosina 2020–2021 alueittain

	Ilmoitettu asianomistajat tapauksina	2020	2021	Yhteensä
215 Helsinki	törkeä pahoinpitely	8	15	23
	törkeän pahoinpitelyn yritys	4	3	7
	pahoinpitely	718	894	1 612
	pahoinpitelyn yritys	15	15	30
	lievä pahoinpitely	116	160	276
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	861	1 087	1 948
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	237	240	477
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	37	58	95
	muut seksuaalirikokset	84	65	149
	Seksuaalirikokset yhteensä	358	363	721
806 Itä-Uusimaa	törkeä pahoinpitely	8	7	15
	törkeän pahoinpitelyn yritys	3	9	12
	pahoinpitely	655	774	1 429
	pahoinpitelyn yritys	13	9	22
	lievä pahoinpitely	238	214	452
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	917	1 013	1 930
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	162	214	376
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	38	54	92
	muut seksuaalirikokset	79	63	142
Seksuaalirikokset yhteensä	279	331	610	
815 Kaakkois-Suomi	törkeä pahoinpitely	8	3	11
	törkeän pahoinpitelyn yritys	0	1	1
	pahoinpitely	233	265	498
	pahoinpitelyn yritys	4	2	6
	lievä pahoinpitely	100	87	187
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	345	358	703
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	91	91	182
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	14	16	30
	muut seksuaalirikokset	41	25	66
Seksuaalirikokset yhteensä	146	132	278	
818 Länsi-Uusimaa	törkeä pahoinpitely	14	23	37
	törkeän pahoinpitelyn yritys	5	8	13
	pahoinpitely	810	840	1 650
	pahoinpitelyn yritys	9	10	19
	lievä pahoinpitely	109	109	218

	Ilmoitettu asianomistajat tapauksina	2020	2021	Yhteensä
	Pahoinpitelyrikkokset yhteensä	947	990	1 937
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	219	171	390
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	34	51	85
	muut seksuaalirikokset	50	50	100
	Seksuaalirikokset yhteensä	303	272	575
	törkeä pahoinpitely	4	4	8
	törkeän pahoinpitelyn yritys	3	1	4
	pahoinpitely	278	286	564
	pahoinpitelyn yritys	3	4	7
821 Häme	lievä pahoinpitely	105	86	191
	Pahoinpitelyrikkokset yhteensä	393	381	774
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	67	116	183
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	25	31	56
	muut seksuaalirikokset	36	21	57
	Seksuaalirikokset yhteensä	128	168	296
	törkeä pahoinpitely	5	8	13
	törkeän pahoinpitelyn yritys	7	2	9
	pahoinpitely	888	885	1 773
	pahoinpitelyn yritys	15	7	22
833 Sisä-Suomi	lievä pahoinpitely	211	207	418
	Pahoinpitelyrikkokset yhteensä	1 126	1 109	2 235
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	269	456	725
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	61	73	134
	muut seksuaalirikokset	75	116	191
	Seksuaalirikokset yhteensä	405	645	1 050
	törkeä pahoinpitely	10	11	21
	törkeän pahoinpitelyn yritys	2	1	3
	pahoinpitely	376	450	826
	pahoinpitelyn yritys	6	9	15
836 Pohjanmaa	lievä pahoinpitely	122	121	243
	Pahoinpitelyrikkokset yhteensä	516	592	1 108
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	127	169	296
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	41	39	80
	muut seksuaalirikokset	33	65	98
	Seksuaalirikokset yhteensä	201	273	474
	törkeä pahoinpitely	15	12	27
	törkeän pahoinpitelyn yritys	4	5	9

	Ilmoitettu asianomistajat tapauksina	2020	2021	Yhteensä
842 Lounais-Suomi	pahoinpitely	569	681	1 250
	pahoinpitelyn yritys	10	18	28
	lievä pahoinpitely	201	261	462
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	799	977	1 776
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	237	251	488
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	33	75	108
	muut seksuaalirikokset	62	68	130
	Seksuaalirikokset yhteensä	332	394	726
851 Itä-Suomi	törkeä pahoinpitely	1	5	6
	törkeän pahoinpitelyn yritys	2	1	3
	pahoinpitely	461	501	962
	pahoinpitelyn yritys	10	8	18
	lievä pahoinpitely	216	234	450
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	690	749	1 439
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	121	171	292
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	38	47	85
863 Oulu	muut seksuaalirikokset	47	57	104
	Seksuaalirikokset yhteensä	206	275	481
	törkeä pahoinpitely	14	3	17
	törkeän pahoinpitelyn yritys	5	3	8
	pahoinpitely	475	522	997
	pahoinpitelyn yritys	8	10	18
	lievä pahoinpitely	166	143	309
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	668	681	1 349
866 Lappi	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	156	171	327
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	35	51	86
	muut seksuaalirikokset	45	51	96
	Seksuaalirikokset yhteensä	236	273	509
	törkeä pahoinpitely	3	3	6
	törkeän pahoinpitelyn yritys	0	0	0
	pahoinpitely	87	130	217
	pahoinpitelyn yritys	1	6	7
866 Lappi	lievä pahoinpitely	56	57	113
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	147	196	343
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	34	59	93
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	13	19	32
	muut seksuaalirikokset	16	15	31

	Ilmoitettu asianomistajat tapauksina	2020	2021	Yhteensä
	Seksuaalirikokset yhteensä	63	93	156
	törkeä pahoinpitely	3	0	3
	törkeän pahoinpitelyn yritys	1	0	1
	pahoinpitely	37	19	56
	pahoinpitelyn yritys	0	0	0
872 Ahvenanmaa	lievä pahoinpitely	7	10	17
	Pahoinpitelyrikokset yhteensä	48	29	77
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	13	10	23
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	4	5	9
	muut seksuaalirikokset	4	0	4
	Seksuaalirikokset yhteensä	21	15	36
	törkeä pahoinpitely	94	94	188
	törkeän pahoinpitelyn yritys	36	34	70
	pahoinpitely	5 626	6 272	11 898
	pahoinpitelyn yritys	94	98	192
Alueet yhteensä	lievä pahoinpitely	1 648	1 692	3 340
	Pahoinpitelyrikokset	7 498	8 190	15 688
	lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	1 808	2 161	3 969
	raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	377	533	910
	muut seksuaalirikokset	587	617	1 204
	Seksuaalirikokset	2 772	3 311	6 083